

Een weinig van het andere

Shrinivāsi

Samengesteld en ingeleid door Geert Koefoed

bron

Shrinivāsi, *Een weinig van het andere*. In de Knipscheer, Haarlem 1984

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/shri001wein01_01/colofon.htm

© 2006 dbnl / Shrinivāsi

Shrinivāsi, dichter van de ontmoeting

Voor u ligt een bloemlezing uit het werk van Shrinivāsi (pseudoniem van M.H. Lutchman), een van Surinames belangrijkste dichters.

Hoewel het overgrote deel van zijn poëzie in het Nederlands is geschreven, is zijn werk in Nederland vrijwel niet bekend, misschien met uitzondering van de twee (prachtige) gedichten die Hans Warren in zijn *Spiegel der Nederlandse poëzie* heeft opgenomen. Suriname kent geen literaire uitgeverijen, zodat Shrinivāsi al zijn bundels in eigen beheer heeft moeten uitgegeven, hetgeen de verspreiding geen goed heeft gedaan. Deze bloemlezing is bedoeld om daar verandering in te brengen. Ik wil een groter Nederlandstalig publiek dan tot nu toe kennis laten maken met een - in mijn ogen - groot en authentiek dichterschap.

Shrinivāsi's poëzie kan ongetwijfeld als Surinaamse poëzie en bij uitbreiding als 'derde-wereld-poëzie' beschouwd worden, niet omdat hij nu eenmaal Surinamer is, maar vanwege de thematiek. Het is voor een belangrijk deel poëzie zoals die alleen in een ex-kolonie als Suriname kon ontstaan. Zijn werk laat echter tevens zien, dat 'derde-wereld-poëzie' niet altijd hoeft te beantwoorden aan een stereotiep beeld van 'strijd-poëzie'.

Shrinivāsi kent van nabij de verwoestende werking van (buitenlands en binnenlands) kolonialisme op samenlevingen, heeft zelf discriminatie op 'kleur, kaste, godsdienst' aan den lijve ondervonden en ziet hoe vaak ook nu nog mensen er het slachtoffer van worden. In zijn poëzie verwoordt hij de pijn die dit hem doet en roept hij zijn medemensen op zich ervan te bevrijden. Daarnaast echter getuigt zijn werk van de grandioze mogelijkheden die een samenleving als de

Surinaamse biedt, om elkaars culturen niet alleen van buiten af te leren kennen, maar ook werkelijk te ontmoeten en dan tot wederzijdse herkenning te komen. Suriname is in dit opzicht natuurlijk gezegend onder de landen - in de woorden van Shrinivāsi: ‘door heel de wereld wordt mijn land bewoont / uit alle streken kwam het leven hier ingestroomd’.

Cultuur is een veelomvattend woord, dat door veel misverstanden is omgeven. Het wordt vaak gebruikt als tegengesteld aan natuur en verwijst dan naar in alle groepen voorkomende, historisch gegroeide ‘deformaties’ die groepen van elkaar isoleren en zo mensen van elkaar en van hun mens-zijn vervreemden. Maar cultuur omvat ook: de filosofie, de levenswijsheid, de waarden waaraan generaties mensen hebben bijgedragen en die zij vorm hebben gegeven in hun religie, hun kunst en hun wijze van samenleven. Cultuur in deze zin is niet vijandig aan mens-zijn, maar een manifestatie ervan. En zoals het leven zelf zich manifesteert in een uitbundige verscheidenheid van levensvormen, zo manifesteert zich juist in de verscheidenheid van culturen de universele menselijke geest.

In zijn poëzie is Shrinivāsi op zoek naar de ontmoeting op dit niveau, tussen culturen en tussen individuele mensen. De Surinaamse schrijver Leo Ferrier heeft in zijn indrukwekkende roman *Ātman* een soortgelijke tocht ondernomen. Ook in het werk van andere Surinaamse dichters komt het motief van de ontmoeting en het samengaan van de culturen naar voren. Shrinivāsi's poging is echter de meest intense. Het bijzondere van zijn poëzie is dat deze niet alleen over de ontmoeting gaat, maar dat de poëzie zelf, ‘het woord’, daarbij een centrale functie vervult. Shrinivāsi's dichterschap vertoont hierin verwantschap met dat van Achterberg: de poëzie zelf is de brug over een kloof.

Shrinivāsi is in 1926 geboren uit katholieke hindostaanse ouders. Tot zijn negende groeide hij op te Kronenburg, een voormalige plantage aan de Commewijne. Zijn vader was daar onderwijzer voor het Hindi op een overigens Nederlandstalige school van de missie. Terwijl hij thuis Nederlands sprak, leerde hij dus op school van zijn vader Hindi. Op zijn negende ging hij naar Paramaribo, waar hij woonde in een internaat voor katholieke hindostaanse jongens en schoolging op de eveneens katholieke maar niet uitsluitend voor hindostanen bestemde Paulusschool (een achtjarige school waarvan de laatste vier jaren het MULO vormden). Op het internaat kreeg hij elke dag na school les in het Hindi.

Shrinivāsi spreekt met dankbaarheid over de jeugd en de opvoeding die hij heeft gehad. Zowel het leven op de plantage als het internaatsleven en het onderwijs heeft hij als rijkdom ervaren. Het internaatsleven was natuurlijk gekenmerkt door discipline en regelmaat, maar bood veel mogelijkheden tot de ontplooiing van expressieve vaardigheden: calligrafie, zang, toneel. Het gaf de jongens ook gelegenheid hindostaanse toneelvoorstellingen te bezoeken en huwelijken, waarbij traditiegetrouw klassieke helden- en godsdienstige liederen werden gezongen, bij te wonen. ‘Alles rijmde,’ zegt Shrinivāsi zelf van deze periode, alles wat hij op school en op het internaat aangeboden kreeg kon hij een plaats geven in een zinvol geheel, al kon hij dat nog niet benoemen.

In Shrinivāsi's poëzie, waar zowel de natuur en de respectvolle bewerking ervan door de mens als het leven en lijden van Christus een grote plaats in hebben, vinden we deze jeugd terug. Belangrijk is dat de katholieke opvoeding hem toch de kennis heeft verschaft waarmee hij later de Indiase cultuur en filosofie kon gaan verkennen.

Voor de belangrijke plaats die de taal zelf, en dan vooral de poëtische taal, in Shrinivāsi's poëzie heeft, kunnen we

de inspiratiebron ook in deze jeugd terugvinden. In het christendom is het woord van goddelijke oorsprong, het is de openbaring van Gods bedoelingen met de mens, vleesgeworden in de mens Jezus. In de Indiase filosofie die Shrinivāsi later is gaan bestuderen, herkende hij dezelfde idee van het heilige karakter van taal.

Op zijn zeventiende stond Shrinivāsi als hulponderwijzer voor de klas (in die tijd in Suriname geen uitzondering). Op zijn vierentwintigste, inmiddels bevoegd onderwijzer, vertrok hij naar Curaçao. Door avondstudie behaalde hij de hoofdakte. Het literatuuronderwijs op deze cursus, waarbij hij onder andere met middelnederlandse poëzie kennismaakte, herinnert hij zich met grote dankbaarheid. Hij bleef tot 1964 in het lager onderwijs te Curaçao werkzaam, met onderbreking van een halfjaar verlof in Suriname in 1957 (zodat hij de oprichting van Surinames eerste literaire tijdschrift *Tongoni* meemaakte) en een culturele studiereis van een halfjaar in het Caraïbisch gebied in 1961.

Op Curaçao trof Shrinivāsi in 1951 al een letterkundig leven aan zoals Suriname dat toen nog niet kende, met tijdschriften als *Antilliaanse Cahiers* en *Het Caraïbisch Venster*, waarin hij in 1952, onder het pseudoniem Fernando, zijn eerste verzen publiceerde.

Het onafhankelijk worden van India in 1947 was een gebeurtenis die door de hindostaanse bevolking van Suriname sterk werd meebeleefd. Voor Shrinivāsi was het een ‘culturele shock’, die hem nog sterker dan voorheen bewust maakte van zijn culturele achtergrond. Hij ging zich verdiepen in de Indiase filosofie. Op Curaçao heeft hij deze zelfstudie voortgezet. Mede dank zij zijn kennismaking in die periode met cultureel-literaire bewegingen uit andere Caraïbische landen en uit Afrika, kiest Shrinivāsi steeds duidelijker voor een iden-

titeit als ‘Surinamer met Indiase achtergrond’, die hij in zijn poëzie gestalte wil geven. Het is in feite een drievoudige keus: vóór Suriname, vóór zijn eigen culturele achtergrond, en vóór openheid ten aanzien van alle andere bewoners. De verandering van pseudoniem is een programma: Shrinivāsi is een samentrekking van Shrināmnivāsi, Hindi voor: bewoner van Suriname. Shri is echter ook een eerbetonend voorvoegsel voor eigennamen (zoals in Shri Krishna), zodat Shrinivāsi ook opgevat kan worden als ‘edele bewoner’ (zie het gedicht *Jaypatr/Zegebrief*).

In 1963 valt dan, na een lange aanloop- en oefenperiode, het besluit een eerste bundel uit te geven. Begin 1964, hij is dan 37, verschijnt *Anjāli*. Voor zover biografische gegevens voor het verstaan van zijn poëzie nog nuttig lijken, zal ik ze vermelden bij de korte bespreking van de achtereenvolgende bundels.

ANJĀLI. De titel is het Hindi woord voor de holte die ontstaat tussen de beide tegen elkaar gebrachte handen, het gebaar waarmee bij religieuze plechtigheden bloemen aan God geofferd worden.

De bundel bevat eenenveertig gedichten waarvan twee in het Hindi (met vertaling in het Nederlands). Hij bevat de opdracht: ‘Voor mijn ouders’. In 1971, toen Shrinivāsi inmiddels vooral door *Pratikshā* bekendheid had verworven, heeft hij een zo goed als ongewijzigde herdruk uitgegeven. De oorspronkelijke ondertitel ‘Sarnāmi Kavitaen’ (Surinaamse gedichten) liet hij weg.

De gedichten zijn in de jaren 1956-1961 ontstaan, een enkel gedicht is ouder. Ze vormen een selectie uit een veel groter aantal dat Shrinivāsi in die jaren geschreven heeft.

De devotie, die in de titel wordt uitgedrukt, vindt men in veel gedichten terug. Er zijn een aantal religieuze gedichten,

maar ook daarbuiten heeft de taal zelf, het woord, een heilig karakter. De dichter gelooft in de kracht van het woord: als hij zich daar meester over voelt, ontstaat een triomfantelijk gedicht als *Sankrānti*; als hij zich zwak en verward voelt bidt hij: ‘Stuur mij een enkel woord (...) opdat in het hart / een nieuwe dageraad en / een morgenteder lied zal opgaan.’

Een belangrijk thema in deze bundel is de ballingschap, de trits: vertrek - verblijf in den vreemde - de terugkeer (die niet vanzelf het einde van de ballingschap betekent). De ballingschap kan letterlijk genomen worden, maar ook zelf als beeld worden opgevat voor het menselijk isolement.

Van de taal zelf verwacht de dichter verlossing, ontmoeting, één keer spreekt hij van opstanding. Achter de sluier van de werkelijkheid is een wereld van schoonheid verborgen, die zich soms openbaart: ‘Handen komen wij tekort / om het weinige geluk / plots voor ons staand / te grijpen.’ Maar het is vooral de taal van de dichter die deze verborgen schoonheid voor ons kan onthullen en bereikbaar maken.

De taal waarin de gedichten zijn geschreven, is al ‘helemaal Shrini’: muzikaal door ritme en veel half verstopt rijm, en rijk aan beelden, dikwijls ontleend aan dag en nacht, landschap, en met name ook aan de rijstbouw (waarin bevoeiing een essentiële rol speelt).

De toon van de gedichten is gedragen. De dichter heeft geen behoefte aan understatement en relativering (die in Nederland, met zijn taboe op al wat plechtig is, haast lijken voorgeschreven). In het besef dat hij gewijde arbeid verricht, ‘priester’ is van het woord, zoekt de dichter juist verheven taal. De Nederlandse lezer zal zijn cultureel bepaalde voorkeur voor het ‘gewone’ dus enigszins moeten afleggen, wil hij de taal van deze gedichten tot zich laten spreken. Er zijn trouwens ook gedichten die deze inspanning niet vragen, zoals *Dehāti* en *Voor mijn ouders*.

PRATIKSHĀ. De titel is het Hindi woord voor verwachting. Onder de titel staat vermeld: ‘geschreven op het eiland Curaçao’. De dichter had de bundel in 1964 zo goed als voltooid. Hij heeft hem echter pas in 1968, toen hij na een driejarig verblijf in Nederland in Suriname terugkeerde, uitgegeven. Shrinivāsi sloot zich aan bij de in die jaren actieve schrijversgroep *Moetete*, die twee tijdschriftnummers uitgaf en op allerlei andere manieren de aandacht vestigde op de zich ontwikkelende Surinaamse literatuur: via radio en televisie, in een krantenrubriek, op poëzie-avonden, in forums en door middel van schoolbezoek. Ik was in die jaren leraar Nederlands op de Surinaamse Kweekschool en heb van die tijd het beeld bewaard dat heel Suriname ‘sidderde’ van poëzie. De *Moetete*-groep had een duidelijk politiek-cultureel doel: het werken aan een Surinaamse identiteit, waarin de resten van kolonialisme en interne raciale en sociale tegenstellingen overwonnen zouden zijn. Het begrip Surinaamse identiteit werd daarbij niet exclusief-nationalistisch geïnterpreteerd: Surinamer zijn was tevens universeel mens zijn. De bundel *Pratikshā* vertolkte dit streven op unieke wijze; toen hij in 1968 werd uitgegeven, vond hij zo'n weerklank dat de eerste oplage van 1000 exemplaren binnen een week was uitverkocht. De bundel bevat eenenveertig gedichten waarvan vier in twee talen, Hindi en Nederlands, en één in het Sranantongo, zonder vertaling. Shrinivāsi heeft hem opgedragen aan zijn twee dochters.

Pratikshā beschrijft de verwachtingsvolle terugkeer naar Suriname en een triomfantelijke toekomst van eensgezindheid en harmonie, aan de totstandkoming waarvan de dichter zijn bijdrage wil leveren, door ‘het onkruid in mijn hart / misschien ook bij de anderen / telkens en telkens weer / te wieden’ en door het visioen van eenheid en liefde in zijn gedichten op te roepen. Het meest typerend in dit opzicht is

het dubbelgedicht *Jaypatr/Zegebrief*. De dichter nodigt hierin de Surinamers van hindostaanse afkomst uit met hem te delen in de vreugde om ‘het verdwenen onheil’, ‘de grootse ontmoeting van negentig volle jaren’ (verwijzend naar 1873, het begin van de immigratie der hindostanen).

Het hierop volgende gedicht *Afro-Aziatisch* beschrijft deze ontmoeting van de kant van de negerbevolking. Zijn bijdrage als dichter komt onder meer tot uiting in *Partiële impressies*: ‘ik ben de veerboot / tussen stad en plantage.’ In een bespreking noemde Hugo Pos Shrinivāsi op grond van deze gedichten ‘de dichter van de verzoening’.

De bundel bevat echter ook gedichten met een getemperde stemming, waarin weemoed, eenzaamheid, verdriet en pijn aan het woord komen. De harmonie is inderdaad nog een visioen, de werkelijkheid is nog anders en ook het eigen vermogen van de dichter om daardoorheen ‘het Andere’ te zien is beperkt. Hij beseft ook dat hij met zijn pretentie als dichter bruggen te kunnen slaan door velen voor gek zal worden versleten.

Wat de taal betreft geldt hetzelfde als wat ik over *Anjāli* schreef. Opnieuw zullen Nederlandse lezers in eerste instantie misschien verbaasd zijn over de onbekommerdheid waarmee de dichter grote woorden gebruikt (ik spreek uit eigen ervaring). De beeldenrijkdom is hier misschien nog groter dan in *Anjāli*; soms boet de taal door een overvloed aan beelden in aan oproepend vermogen. Er is echter toch in vergelijking met *Anjāli* een toegenomen raffinement; behalve in de gedichten zelf komt dit tot uitdrukking in de compositie van de bundel als geheel. Opvallend is dat de bundel, geschreven vóór en gepubliceerd bij Shrinivāsi's terugkeer in Suriname, eindigt met twee gedichten over een nieuw afscheid van Suriname.

DILĀKĀR, Hindi voor: teken van het hart, verscheen in 1970. Anders dan bij de vorige twee bundels heeft Shrinivāsi deze gedichten niet lang in portefeuille gehouden: ze zijn in de jaren '68 en '69 geschreven. De bundel bevat eenenzeventig gedichten, waarvan twee in twee talen (Hindi-Nederlands), één in het Sarnami (met een vertaling bij de aantekeningen achterin) en één in het Engels. Tenslotte is er een gedicht bij waarin de dichter per strofe van taal wisselt: Sranantongo - Engels - Hindi - Sranantongo. De bundel bevat geen opdracht, wat na de betekenisvolle opdrachten in *Anjāli* en *Pratikshā* al iets zegt over het karakter ervan.

Dilākār is de bundel van de pijn en het geschokt vertrouwen. Hij ligt mij en - naar ik weet - andere lezers na aan het hart, maar algemene weerklank heeft hij niet gevonden. Begrijpelijk omdat de visionaire oproepen tot harmonie ontbreken. De gedichten moeten het hebben van herkenning op het persoonlijke, intieme vlak. Terwijl de dichter in *Pratikshā* als het ware woorden en beelden tekortkomt om de toekomst van harmonie te beschrijven, zijn de gedichten in *Dilākār* kort en sober. De dichter verwoordt zijn pijn niet emotioneel maar beheerst.

Een geschokt vertrouwen is echter nog geen vernietigd vertrouwen. *Dilākār* bevat ook gedichten die het uitzicht op zuiverheid, schoonheid en 'tweezaamheid' verwoorden. Hierin komen de beelden uit de natuur terug, zij het in sobere vorm. Ook het thema dat de taal zelf dit uitzicht kan openen, vinden we terug, eveneens ingehoudener dan voorheen.

Dit behouden geloof in de taal van de dichter is niet in tegenspraak met het feit dat in andere gedichten, die waaruit de teleurstelling spreekt, taal juist als ontoereikend wordt voorgesteld. Shrinivāsi's woordgebruik in deze is heel zorgvuldig. Voor het onmachtige, de waarheid versluisende, bezoedelende taalgebruik vinden we woorden als 'lukraak

praten' of 'klagen'. Maar steeds waar hij spreekt van *taal, het woord, woorden of naam*, verwijst hij naar die andere mogelijkheid van taal, taal als openbaring van waarheid en schoonheid, die bij alle taalmisbruik niet verloren gaat. Het slotgedicht, *Ik heb de taal ontward*, geeft aan dat de bundel als geheel, naast verwerking van pijn, toch een speurtocht is geweest naar deze zuivere taal die bindt, te midden van het vele gepraat dat mensen isoleert.

Ook nog in 1970 heeft Shrinivāsi een kleine bundel (één katern) uitgegeven, 1 MINUUT STILTE: zestien gedichten waarvan acht al in de vorige bundels gepubliceerd waren. De nieuwe gedichten beschrijven een angstvisioen van burgeroorlog. De bundel is hier indirect vertegenwoordigd door het gedicht *Plan X*, dat uit *Anjāli* stamt, maar in *1 minuut stilte* sterk verkort is. Ik heb de korte versie opgenomen, maar deze wel in de selectie uit *Anjāli* geplaatst.

OMDEZON heeft Shrinivāsi in 1972 uitgegeven, maar hij had deze bundel al zo goed als voltooid voordat hij in 1968 naar Suriname terugkeerde. De poëzie is dus ouder dan die van *Dilākār*. De gedichten zijn grotendeels op Curaçao en voor een deel in Nederland geschreven. De bundel wordt ingeleid met een opstel van Frank Martinus Arion, 'Shrini's tour d'amour'. Het is met tachtig gedichten, waarvan sommige heel lang, Shrinivāsi's omvangrijkste bundel. Twee gedichten zijn in het Papiamentu geschreven (zonder vertaling).

Om de zon is een bundel liefdespoëzie; slechts een enkel gedicht valt buiten dit thema. Het is werkelijk een uniek boek. Een keuze eruit kan geen recht doen aan de indruk die de bundel als geheel maakt. 'Op elke bladzijde beschrijft Shrini ons een aspect van het centrale gevoel dat hem tot overlopend toe beheerst, totdat aan het eind de lezer evenzeer als

hij bevangen en geobsedeerd raakt door de totaliteit van dit gevoel.’ (Martinus Arion in de inleiding.)

De bundel vertelt het verhaal van de reis naar, van en weer terug naar de geliefde, naar haar hart vooral, je zou ook kunnen zeggen: de reis naar de tweezaamheid. De bundel is verdeeld in zes afdelingen. De eerste is een prozagedicht dat het eerste gedeelte van de tocht beschrijft: van Bengalen (!) tot het eiland (Curaçao). De tweede afdeling beschrijft de toenadering tot de geliefde en de opwekking van leven in het hart van de dichter die hiermee gepaard gaat. De derde afdeling beschrijft de liefde tot en met de vervulling, maar bevat ook gedichten over de tweestrijd tussen dat wat de dichter aan het oude vastbindt en het nieuwe leven dat door de liefde mogelijk gemaakt wordt. De vierde afdeling gaat over het afscheid van het eiland en de geliefde, de vijfde over het verblijf in het land waar ‘het triumviraat de regen de sneeuw de mist’ heerst. De zesde afdeling beschrijft de terugkeer en de hereniging met de geliefde, het opnieuw beleven van de liefde, die nu rijpt is.

Shrinivāsi's beeldend vermogen bereikt in deze bundel een hoogtepunt. Er is een overvloed aan beelden, als in *Pratikshā*, maar nu is de overvloed zelf een uitdrukking van de compleetheid en intensiteit van het gevoel. Er staan een paar minder geslaagde gedichten in, enkele heel mooie gedichten worden in mijn ogen ontsierd door lelijke regels, maar dit doet geen afbreuk aan de zeggingskracht van het geheel, die je haast overdonderend moet noemen. De gedichten zijn zonder titel afgedrukt (alleen in de inhoudsopgave blijken sommige een titel te hebben, naar de overige wordt verwezen met behulp van de beginregels). Dit versterkt het effect van een stroom die over je heen komt. Sommige gedichten gaan haast ongemerkt in elkaar over.

Na deze uitbundige eerste kennismaking nodigen veel ge

dichten uit tot rustiger en nauwkeuriger beschouwing. De kracht van Shrinivāsi's beeldentaal komt dan pas echt tot zijn recht. Dag, nacht, ochtend en avond, zon, zee, wind, wolken en regen, het eiland met zijn kust, zijn heuvels, zijn bloemen en bomen en de landbouw spelen er een hoofdrol in. En daarnaast weer de taal zelf. Taal en poëzie treden in een aantal gedichten op als beelden voor de geliefde, de liefde en het geluksgevoel: 'als een enjambement loop ik / over in haar leven / rijp staan wij in / een donker vers / ons leven rijmt / door uw hand' (waarin *uw* verwijst naar God).

In zijn letterlijke betekenis is *Om de zon* een 'novelle in lyrische momenten' over de liefde tussen twee mensen. Er is geen enkele reden om deze betekenis eraan te ontszeggen. Maar zowel door de gebruikte beeldentaal als door enkele concrete tekstaanwijzingen kan *Om de zon* tegelijkertijd symbolisch worden geïnterpreteerd. Dat de beschreven reis in Bengalen begint, maakt het mogelijk het verhaal over de liefde tussen twee mensen te zien als beeld voor de opgave van de hindostaanse immigranten, die in Suriname niet het hun voorgespiegelde 'paradijselijke eiland' aantreffen, maar dit zelf moe(s)ten zien te verwerkelijken, door een ontmoeting met de al aanwezige bevolking aan te gaan. In nog algemenere zin is de tocht naar de tweezaamheid een beeld voor de opgave van ieder mens, zijn isolement te doorbreken en weer in harmonie met zichzelf, de natuur, God en zijn medemens te komen.

OOG IN OOG. In de eerste helft van 1973 maakte Shrinivāsi een reis door Zuid-Amerika (Columbia, Ecuador, Peru). Terug in Suriname was de dood van Allende een grote schok voor hem, die hem ertoe bracht zijn Zuidamerikaanse ervaringen in gedichten te verwerken. Deze gedichten vormen een belangrijk bestanddeel van *Oog in oog*, de bundel die hij

in 1974 uitgaf. Weer een omvangrijke bundel: vierenzestig gedichten, variërend in lengte van twee regels tot zeven bladzijden. Van vijf gedichten is er een vertaling in het Spaans opgenomen, de bundel heeft naast de Nederlandse ook een Spaanse titel (*Frente a frente*), terwijl ook de opdracht, ‘voor de jeugd van mijn vaderland’, in het Spaans is vertaald. Hiermee heeft Shrinivāsi de bundel althans voor een klein deel toegankelijk willen maken voor de vrienden die hij in Medellín, Quito en Lima had gemaakt. De bundel bevat voorts vier gedichten in het Engels en één in het Sarnāmi.

Het centrale thema van *Oog in oog* wordt aangegeven door een citaat van Mgr. Dom Helder Camara over ‘binnenlands kolonialisme’. Uit pijn om deze knieval voor geld, status en macht, deze moord op de zuiverheid, deze vloek tegen de liefde, zijn deze gedichten geschreven. Daarmee onscheidbaar verbonden is de pijn om de eenzaamheid in zijn persoonlijk leven. Thematisch is de bundel daarmee een voortzetting van *Dilākār*.

De uitingsvorm is een totaal andere. In *Dilākār* is de pijn gekristalliseerd in korte, spreuk-achtige gedichten, *Oog in oog* is de expressie van één grote gevoelsstroom. Net als voor *Om de zon* geldt voor *Oog in oog* dat de bundel als geheel een indruk maakt die onmogelijk door een selectie kan worden weergegeven. De bundel heeft geen aparte afdelingen, de gedichten zijn titelloos en dit keer achter elkaar gedrukt, met een minimale typografische scheiding tussen de gedichten. Tot en met de allerlaatste bladzijden zijn de pagina's tot onderaan toe bedrukt (er is geen inhoudsopgave).

De taal zelf is in deze bundel niet meer het onderwerp van beschouwing, noch een symbool van of opening naar een andere werkelijkheid. Wel schrijft de dichter over zijn eigen poëzie: ‘en ik / ik schrijf mooie dingen die niet waar zijn / en die waar zijn en toch niet waar zijn / over de wiegeling van de

zon in angalampoes b.v.’ en ‘je vraagt mij een gedicht te schrijven / en ik schrijf de moord / en de zelfmoord der komende generaties / en de doodsangst die mij belet lief te hebben’. Het gevoel is als het ware te sterk, dát moet in woorden geuit worden; taal als onthulling van waarheid en schoonheid komt daardoor niet aan bod. Opvallend is het verschil in toon tussen de eenheidsgedichten in *Pratikshā* en het slotgedicht van deze bundel: ‘ik zou jullie willen binden tot één volk / zonder dat dit een sprookje blijft.’

Korte momenten van geluk ontbreken niet, maar worden beleefd in de kleine dingen van het alledaagse leven.

Van alle bundels van Shrinivāsi voldoet *Oog in oog* het meest aan het beeld dat van ‘derde-wereld-poëzie’ lijkt te bestaan. Maar de bundel is dan tevens een belangrijke correctie van dat beeld. Een scheiding tussen politiek-geëngageerde poëzie en persoonlijke poëzie is kunstmatig; pijn om maatschappelijk onrecht is niet ‘groter’ dan pijn om een gemis in het persoonlijk leven, en bovendien hebben beide soorten van pijn alles met elkaar te maken.

VRIJGEVIG ALS ALTIJD. In 1975 heeft Shrinivāsi een reis door India gemaakt. Hij maakt de onafhankelijkheidsverklaring in Suriname mee en blijft nog een halfjaar in Suriname, daarna vertrekt hij weer naar Nederland. In 1977 geeft hij te Rotterdam deze bundel uit. In vergelijking met de vorige is het een kleine bundel: vijfendertig meest korte gedichten. Andere talen dan het Nederlands zijn er niet in vertegenwoordigd.

De Indiase ervaringen hebben in *Vrijgevig als altijd* nog niet hun poëtische verwoording gekregen. De bundel is de uiting van een gevoel van ontheemd zijn en isolement. Het verblijf in het onafhankelijk geworden Suriname heft het isolement niet op. Het lijkt erop dat de dichter de prijs betaalt voor de

eis van zuiverheid die hij aan zichzelf en in de omgang met anderen steeds heeft gesteld. De taal biedt hem in deze bundel geen middelen meer om ‘van de nacht een dag te maken’.

ALS IK MIJN LAND BETREED. Eind 1980, bij zijn definitieve terugkeer naar Suriname, geeft Shrinivāsi een kleine bundel nieuwe gedichten uit. Kinderen spelen er een belangrijke rol in. De bundel opent met een verhalend gedicht waarin de geboorte van Christus in een Surinaamse context is geplaatst, het titelgedicht beschrijft de ontroering die de kinderen van zijn land bij hem teweegbrengen - tragiek klinkt door in de slotregels: ‘die kinderen die ik van een afstand / bezie en lief heb als geen ander.’

Shrinivāsi's oeuvre is hiermee (gelukkig) niet afgesloten; de bloemlezing besluit met een van zijn nog niet gepubliceerde gedichten uit 1981. Ik kreeg het van hem te lezen toen ik in januari 1982 met het samenstellen van deze bloemlezing bezig was. Tot mijn blijde verrassing bevat het een prachtige verwoording van Shrinivāsi's visie op poëzie, en komen de centrale thema's van zijn dichterschap alle aan de orde. Ik had me geen beter slotgedicht voor deze bloemlezing kunnen voorstellen.

Na deze bespreking van de afzonderlijke bundels nog iets over het werk in zijn geheel. Ten eerste iets over het gebruik van de verschillende talen, naast het Nederlands dat domineert.

We zien dat de rol van Hindi in de loop van de tijd afneemt. Dit loopt parallel met het afnemen van het streven naar een verheven stijl. Het Hindi wordt in Suriname alleen bij officiële of plechtige gelegenheden gesproken, de gewone omgangstaal van de hindostaanse bevolking is het Sarnāmi. Shrinivāsi kent Hindi door studie, op school en internaat,

later door zelfstudie. Kennis van deze taal was nodig om moeilijk vertaalbare begrippen uit de Indiase filosofie als *karma*, *dharmā*, *avatar* (nederdaling) in hun meervoudige betekenissen te doorgronden en om de onderliggende overeenkomst tussen de katholieke en de hindoleer ten aanzien van het sacrale karakter van het woord te zien. Het is hieruit verklaarbaar dat hij gedichten als *Sankrānti*, *Kavi aur shabd* en *Jaypatr* in het Hindi heeft geschreven.

Dat hij bij het overgaan naar gewoner taalgebruik weinig Sarnāmi is gaan schrijven, komt doordat deze taal hem door zijn Nederlandstalig opgroeien thuis en op het internaat niet zo erg vertrouwd is. Hetzelfde geldt voor de kleine rol die het Sranantongo in zijn werk speelt.

Het opnemen van Hindi of Sarnāmi en Sranantongo woorden in zijn Nederlandstalige gedichten kan men tot op zekere hoogte zien als de uitvoering van het program dat in het gedicht *Moedertaal* (uit *Anjāli*) verwoord wordt. De verschillende talen van Suriname leiden geen onafhankelijk bestaan, zeker niet in Paramaribo. In veel situaties wordt niet één taal gesproken, maar afwisselend twee of meer talen, die dan elk hun eigen gevoelsmatige betekenis hebben. De talen functioneren dan in zekere zin als stijlregisters binnen één complex van uitdrukkingsmiddelen.

Het gebruik van Engelse woorden in Nederlandstalige gedichten, vooral in *Oog in oog*, weerspiegelt het huidige Surinaamse taalgebruik. Er wordt in Suriname geen Engels gesproken, althans niet door Surinamers, maar er zijn veel Engelse woorden in gebruik en dikwijls worden conversaties gelardeerd met korte zinnestjes in het Engels.

Tenslotte nog iets over dit oeuvre in zijn geheel wat betreft thematiek en wijze van verwoording.

De zes grote bundels hebben elk een heel eigen karakter.

Vooral de middelste vier, de Grote Vier ben ik geneigd te zeggen, zijn bundels met een sterke identiteit. Het pleit voor Shrinivāsi's artistieke integriteit dat hij succesformules niet herhaalt. Hij herhaalt zichzelf wel binnen één bundel, maar ook dan is het geen eigenlijk herhalen, maar een uiting van de intensiteit waarmee hij probeert een gevoel of idee in taal vorm te geven.

Ondanks het eigen karakter van alle bundels vertoont het werk een grote mate van eenheid. Al verschuift het woordgebruik van het verhevene naar het gewone, de taal is vanaf het begin ‘typisch Shrini’, herkenbaar in ritme, stijlfiguren en metaforiek. Er is ook één groot thema: het zoeken naar zuiverheid, naar mens-zijn en menselijk contact op dat niveau. Voor zuiverheid kan men ook zeggen: het leven zelf, Gods adem die de schepping tot stand bracht, ‘het woord’. Hij ziet dit in de natuur, in de respectvolle bewerking van land door de mens, in de persoonlijke liefde, in kinderen, in de ontmoeting tussen volkeren. In zijn beeldspraak kunnen deze begrippen naar elkaar verwijzen, vaak wederkerig (het land is een geliefde, de geliefde is een landschap), waardoor de mystieke ervaring dat alles één is, éénzelfde oorsprong heeft en dat wij zelf tot dat ene behoren, versterkt wordt.

Over zijn onderwijzerschap zei Shrinivāsi eens tegen mij: ‘Ik heb altijd van de klas een hemeltje willen maken.’ Het verkleinwoord herinnert aan het slot van het gedicht *Afro-Aziatisch* waaraan deze bloemlezing zijn titel ontleent: ‘Wanneer eens zó / zo zuiver / en zo zonder / en wellicht met feller pijn / de Surinamers van elkaar houden / dan moet ons land / een weinig van het Andere zijn.’ In zijn poëzie roept Shrinivāsi dit Andere op, legt de paradisijselijke momenten waarop het nu al zichtbaar is vast, of verwoordt hij zijn pijn om alles wat het geen kans geeft of kapotmaakt.

Om het eigen karakter van de bundels tot uiting te laten komen, heb ik in deze bloemlezing de gedichten bundelsgewijs gerangschikt. Bij de selectie heeft uiteraard mijn persoonlijke voorkeur een belangrijke rol gespeeld, maar ik heb er ook naar gestreefd dat de selectie per bundel enigszins representatief is voor de bundel als geheel.

Enkele vertalingen van niet-Nederlandse woorden zijn onderaan de gedichten geplaatst.

Ik hoop dat deze gedichten tot u spreken zoals ze dat tot mij hebben gedaan en doen. U zult dan door deze, wezenlijk *interculturele*, poëzie vaak tot in het hart geraakt worden.

Geert Koefoed

Anjāli (1964)

Voor mijn ouders

Sankrānti

Is navin yug ke kshitij par
likhtā hun
guptā vachan
surya ke chehre par
chānd ke parvat par
ākāsh ki khirkiyon men.

Anugrihit
kamisht hriday se
urvarā kā karshak hun.
Varshā ko bāndhungā;
dil ke desh ko jotungā
chintit bhāv se pālungā.

Anudin main
aksharashah
sanchit vachan ko
antarbodh ke vichār se
sajiv aur sachesht
ahlād-bij sā
man-shravan-smaran ke
khet men bovingā.

Barsāt aur surya ke dinon men
jar pakaregā.
barhegā
pallavit hogā.
Shabd vachan,
vachan ek mukh hogā.
Upvarn avāj karegā

sankrānti: overgang

divya bhāshā meri
 anupam bijli si
 jo dilmahal men vāsti.

Aj main hun gulām
 kinkar hun tumhārā.
 Dardantarvarti-nayan kyon?
 Astinkā sānp ke liye?
 Timiri rāt men
 Pindāri ke liye?

Dekho, kharā hun santat
 sanskriti-himmatī singh sā
 aur kāvya men tayyār hun.
 Talvār meri hai bhāv.
 Hathiyār merā hai ras
 bhavsthāyi aur sanchāri.
 Avishkār karun nayī mātrā
 naya pingal aur naya chhand
 badlā rahit
 chintā sahit.

Karshak hun
 Kinkar hun
 par amatt hun
 aur pāgal nahin
 agehi nahin.

Paitrik hai kavi tumhārā!

Is navin yug ke kshitij par
 adrohi hāth se likhtā hun

mātra: dichtvorm

rituprāpt yug men.
Yadyapi patal vachan
mere desh ke akshitaron men
samaye hue hain.

Sankrānti

Op de horizon van dit tijdsgewricht
schrijf ik
de verborgen woorden
op het gelaat van de zon
op het maangebergte
in de hemelvensters.

Verheugd en
met een energiek hart
ben ik de bebouwer van
de vruchtbare grond.
De regens zal ik binden,
beploegen het land van het hart
en met zorg bevoeien.

Elke dag weer zal ik
woord voor woord,
al de verzamelde woorden
met de rijkdom aan zelfkennis
levendig en met volharding planten
als het zaad der vreugde
in de grond van de geest, het gehoor
en het geheugen.

In de regentijd en op zonnige dagen
zal het zich vastwortelen
en opgroeien
vol jonge spruiten staan.
Het woord zal tot spraak
de spraak tot een mond worden
een open geluid zal zij voortbrengen

mijn schone taal,
die gelijk de onvergelykelijke bliksem
woont in het paleis des harten.

Vandaag ben ik uw slaaf
en uw volledig ondergeschikte.
Maar waarom die angstbezwangerde ogen?
Voor de huichelaars?
In de duistere nacht
voor het dievengilde?

Te allen tijde gereed, ben ik
een leeuw gesterkt door mijn cultuur
op post in het gedicht.
Mijn zwaard is de emotie.
Mijn wapen is de stijl,
het beeld en de expressie.
Een nieuwe mātra zal ik samenstellen
een nieuwe maat en poëzie
zonder wraakgevoelens en
met zorg.

Ik ben de bebouwer van de grond
ik ben de slaaf
maar niet begeesterd door wellust en trots
geen gek en
geen ontheemde.

Uw dichter is een der uwen.

Op de horizon van dit tijdsgewricht
schrijf ik zonder vijandigheid

in het gerijpt seizoen
ofschoon rode woorden
staan gegrift
in de pupillen van
mijn Land.

Pravās ka prayās

Divānishi
 dil-divāl par prabal ghamghamān
 prapiran merā galā dabātā;
 dil men ghatātop.

Pyās kaise bujhāun?
 Bhukhon martā hun
 kahān prabodhā pāun
 aur kab ullās ki māyā
 mujh men phir bhāshit hogi?

Prakāsh rahit hain nayan
 pratikshan men maut basi hai
 pari hai mukh par dhakni
 paripālit kathandarne kān men.

Pravās kā prayās manastāp hai.
 Kshitij merā jo barbād kiyā
 Tarni-taran kab hogā
 jalaj kab phir phulegā
 kab chur hogi nirāshā
 kab prapt karun paritrān?
 Dudhiya ushā kab thumakegā?

Vyākul hun.
 Kaun disha jaun?
 Kaise man ko bahalāun?

Shankit hun
 hatāsh hun
 bahut āj vismit hun.

pravās ka prayās manastāp hai: leven in den vreemde baart pijn

Kritanjali kharā hun
prajvalit pahār par.
Priya bhāshan mujhko sunāo
Mujhko bhejo ek shabd.
Ek chhipi hui muskān
ki dil men pratakāl
ahan-bhairāv uthegā
rasanvali spasht hogi
nikshipt hove andherā
dvivid MILAN se!

Pravās ka prayās

Dag en nacht
op de wanden van het hart de harde slagen;
de benauwenis wurgt mij
aan alle zijden is het hart
door donkere wolken belegerd.

Hoe zal ik mijn dorst lessen?
Van de honger sterf ik;
waar zal ik leniging vinden,
wanneer zal de grote vreugde
in mij verwoordbaar worden?

De ogen zijn van het licht beroofd
in elk tijdsdeel verkeert de dood;
de mond is afgegendeld,
het trommelvlies acuut ontstoken.

Pravās ka prayās manastāp hai
die mijn horizon heeft weggevaagd.
Wanneer zal de oversteek plaats vinden
wanneer de lotus in bloei staan
de wanhoop voor goed vernietigd,
wanneer zal ik uw bescherming genieten?
Wanneer zal de melkwitte dageraad
vol gratie voor mij uitgaan?

Verward ben ik.
Waarheen zal ik mij wenden?
Hoe zal ik dit hart vermaken?
Bezorgd ben ik.
Mij kwelt het sterke verlangen.
Mezelf ben ik niet meer.

Met smekende handen sta ik
op de brandende bergen.
Laat mij uw schone spraak toch horen;
stuur mij een enkel woord
een stil verborgen glimlach
opdat in het hart
een nieuwe dageraad en
een morgenteder lied zal opgaan;
openbaar wordt onze taal
de donkerte verdreven
door de levende Ontmoeting!

Kathedraal

Ik wist dat deze handen
als eertijds
samengevouwen
tegen mijn voorhoofd
U zouden groeten
in een plechtige buiging
Wees gegroet

En dit kruis
in een onbegrijpelijk gebaar
mij zou ontlasten
bevrijden
van een onwelkome duisternis
en ik Uw voeten
kussen zou
wenende
Wees gegroet

Wanneer het licht
schrijft
in de ramen
als water ongrijpbaar
de namen
en ik met tranen in
mijn ogen
de Stad binnentreed
weet ik U hier.

En Gij
dat ik kwam
als Uw kind
in een eerbiedige buiging
Wees gegroet.

Plan X

Misschien is
dit
het nieuwe plan
om te verkrachten en
te schenden;
te ontwijken en
te ontheiligen
en het gelaat
van mijn Land
te bespugen.

Dehāti

Opgebezemd
uit de modder
met koemest
aan de hielen
heb ik de drempel
van de Stad overschreden.

Ik heb een nieuw geloof beleden
van Caritas
Justitia.
Maar de patriciërs
braken het brood
nimmer met een paria.

Toen keerde ik
terug naar de rook
van de stallen
vreemd en
verstoten
onder mijn eigen volk.

dehāti: dorpeling

En teruggekomen

Ik ben beangst
dat ik wellicht te laat
zal zijn.

En teruggekomen
zal moeten staan
in de verwrongen stilte
van een verstijfde middag.

En het gras zal zien
dat gegroeid is
en opgeschoten;
verschroeid en
weer opgesprongen
voor al die kruisen
onder het De Profundis
der starre koningspalmen.

Ik ben beangst
dat ik misschien
te laat zal zijn
vrienden,
doden,
die mij verbaasd
achterlieten
in een onbegrijpelijke haast.

To a considerable degree the bosom that offers the nipple rules the language.

Prof. Ch. Laird

Moedertaal

De vele stromen
zoeken een weg
waarheen?

Het woud der verbeelding
nestelt zich
aan hun oevers.

In zwoele dagen
stijgen zij naar de zon
wanneer hun taal sterft
en met ongegiste kracht
groeit, door nieuwe regens.

Beddingen
moeten doorbroken
bergen en heuvels
onder de hamer
van onze eeuw gesmeed
tot een nieuwe mond.

Na jaren zullen de stromen
over de grenzen
van deze eeuw
eenstemmig samenvloeiën
in een nieuwe eb en vloed
in het ritme van
zijn nieuwe natuur.

Dan zal een kind
in het hart
van mijn Land
zingen
en tussen de dansende velden
een nieuw loflied aanheffen
en de legering van
de Moedertaal
allen omvatten

Tussen de Marowijne
en de Corantijn
de zee en de zuidgrens

Cornelis-Kondre 1961

Het web van je stilte

Moet ik weer
verward raken
in het web
van je stilte
en je aanbod aanvaarden
plaats te nemen
in de korjaal
van je genegenheid?

Hoe heb ik gedorst
naar dit uur
te zitten
met jou
tussen de wanden
der zwijgende bomen
in de onverbroken stilte
van de morgen.

Wanneer de wind
op Curaçao
de bomen
de nek indrukt
vlaggen
aan flarden scheurt
denk ik
aan onze stilten
die nu weer de kans krijgen
uit te botten
in een woordenloos zijn.

De afstand
tussen ons
blijft geheiligd
en de vrucht
van onze genegenheid
rijpt verborgen
achter muren loof.

De boom'der herinnering
in ons leven
is hoger geworden
zijn weelderige kruin
schenkt koelte
en bescherming
over muurhoge wortels
van onze verknochtheid.

Nu ik weer gaan moet
weet ik
dat de stilten
van dit samenzijn
een bloem meer
geweven hebben
in het kleed van
onze vriendschap.

Mijn korjaal is klein
en niet bestand
tegen de drift der vloed
maar kom
laat mij je roeien
naar de andere oever
en jou

in de koelte
van een nieuwe hut
ter ruste leggen.

Wanneer de dag
als vuurwerk uiteenspat
achter de bomen
zal ik de mooiste bosbloem
steken in je geurig
donker haar
en afscheid nemen
en afvaren
met de eb
die buiten
rusteloos en
ongeduldig wacht.

Voor mijn ouders

Nooit
 liet de taal
 mij
 zo verlegen staan
 als hier
 nu ik
 een angstig kind
 voor het publiek
 een vers moet reciteren.

Alle woorden
 kom ik te kort
 vergeef mij
 dat ik stok
 tijdens het vers.

Vandaag
 zing ik
 pluk ik
 leg ik u
 een mālā
 halfontloken kamals
 om uw hals.

En ik kus
 in ootmoed
 uw handen en
 uw voeten
 en leg
 mijn hoofd
 tegen uw hart.

mālā: krans
 kamals: lotusbloemen

En ik hoor u
ik hoor mij
Parampriya
Mātu Pitāji,
die ik geloof
die mij hoop zijn en
onbegrijpelijk lief.

Parampriya Mātu Pitāji: allergeliefdste ouders

Nabij het lichtschip

Nogmaals
voor uw deur
proef ik de zachte morgen
zo dicht voor mij
zo dicht aan mijn hart
was dit niet altijd
natuurgetrouw in mij gebleven
was ik u vreemd
ontrouw of
schender van uw grenzen?

Of lagen die niet
juist verder en toch
omtrent mijn hart?

En was mijn heengaan niet
als altoos
schijn?

Die staan buiten hun land
maar dagelijks erin dwalen
zoeken onvermoeid
de gouden eenzaamheid
de stilte
het niet ontwijde beeld
van het Geluk.

Ik sta voor uw deur
laat mij niet
zonder loods
een hopeloze strijd voeren

nabij het lichtschip
maar binnenzeilen
met de morgenster
in mijn vlag.

Met opengevouwen handen
vraag ik
laat mij het offervuur ontsteken
en bloemen offeren
zo dun gezaaid in mij.

Wanneer ik u
dit zoenoffer aanbied
in de jongontgonnen dag
zullen de slagbomen van
uw wantrouwen
open handen worden.

De mist zal optrekken
voor uw gezicht
en zie mijn groet
zal dan beantwoord worden.

En ik zal
met een bevrijd gemoed
schrijven
ongerepter
mijn hart vertalen
en leggen in uw grond
wanneer het morgenrood geluk
beeft op uw lippen
en horizonnen openbloeien
in een ranke symfonie.

Als een nieuw akkoord
een nieuw verworven recht
om in mijn verzen
onder u
nog eens
voor anker te gaan.

Pratikshā (1968)

Voor mijn lieve beti's Kamini en Sumintra

Immigration

Uw paspoort
 O.....
 zwart haar en
 zwarte ogen
 karakteristiek zijn
 zijn twee namen
 die in de diaspora
 als lijnen in zijn hand
 het leven beelden.

Menasse
 Efraim
 ‘Waar zult gij gaan logeren?’
 Ik zei:
 ‘Hier is toch plaats, Heer.
 Bladeren voor een kussen
 en takken voor wat vuur
 tegen het ongedierte
 heb ik nodig
 en genoeg goede wil
 om rond te komen.’

‘Hoe lang blijft u?’
 Ik zei:
 ‘Heer, tot de maat
 van het verlangen vol is.’

‘Hebt gij geld bij u’
 vroeg hij vorsend
 Ik zei: ‘Neen, Heer
 Alleen maar een concessie
 om van de bomen

de gouden vruchten van het geduld
te oogsten
de inhoud van de rivieren
opnieuw te meten
de dammen voor de woorden die
hier regenen aan te leggen
en bruggen
één brug te slaan
tussen de grenzen van dit land
en zonder misbaar mij
te werpen in de stilte
op het aambeeld van de tijd
voorgoed
duidelijk een dialoog
te smeden
het onkruid in mijn hart
misschien ook bij de anderen
telkens en telkens weer
te wieden;
de olie van de liefde
te puren uit dit leven
en daarmee blijdschapslamp
in elk huis te ontsteken
en morgenlichte vreugden
te strooien over dit land.⁷
Zijn pen lag in een inktbuil:
toen hij mij vreemd aanstaarde.
Hij zei toen onverwachts:
‘Wij wisten van uw reis.
Pardon U kunt nu gaan.’
En grinnikend achter mijn rug:
‘Een gek hier meer of minder
maakt niet veel uit.’

Waterplant

In de grijze avond
hangt het witte verslag
van de sabakoes
in de bomen langs de rivier.

Onder de brug
trekt het water lijnen
waarop nu zinnen verwijnen
rondom de palen
en ik, duidelijk versta
de vluchtige taal
van de eb.

Wat anderen nooit
komen te weten
wat zelfs het binnenhuis
niet is toevertrouwd
moet ik nu prijsgeven.

Altijd alleen
groet ik zonder gebaar.
Alles gaat voorbij.

Als losgeslagen waterplanten
drijvende op de stroom
etmalen ver
zijt gij mij:

Kronenburg en Nijssenweg
Nickerie en de Stad
Domburg, Kwatta
Blauwgrond en Corneliskondre.

sabakoe: reiger

Kronenburg...Corneliskondre: namen van diverse, over Suriname verspreid liggende plaatsen

Maar zie ik blijf bij U
wanneer de wolken
rood aanlopen
Vergeet dit niet.

Gedenk mij
wanneer de nacht hierna
eenzaam speelt
met de rivier.

Suriname

Dit land
heb ik gekozen
hier geplant
in het getij van
de dagen en nachten
mijn leven,
bij de schrokkige zee
die het strand
van mijn hart
aanvreet en
stuk slaat
op gezette tijden,
maar in een vergevingsgebaar
legt tussen de wortels
van wanhoop
kust voor de latere geslachten.

Partiële impressies (fragmenten)

Je noemt mij met zovele namen
toch zijn zij mij eender
gelijk
geen kan mij meer na aan het hart zijn
Hoe zou dit anders bestaan?

Alles zou ik dan moeten verraden
breken met wat ik ben
de brug
tussen de wijde oevers
de veerboot
tussen Stad en Plantage.
Ik zou moeten afstaan de lamp
die ik een ieder te lichten voorhoud
de lamp van de zachte liefde
de lamp
van het wonderlijk geduld
de lamp
tegen geïrriteerdheid
tegen wanhoop
vertwijfeling
de lamp
van het juiste woord
van het zoeken
van het tasten naar taal
naar de taal
die het hart veroverd
de lamp
tussen pool en tegenpool

Daarom kan ik nimmer zijn
de splijtzwam
tussen de volkeren
de neger en de hindostaan
javanen of de chinees
de boslanders onderling
noch tussen welke groep afzonderlijk
ook niet in de deftige arena
van de zovele intellectuelen
de Staten
de Magistratuur
de duizenden ambtenaren
doktoren of
de verpleegstersschaar
de naarstige onderwijzers
de boer of de handelaar
de vroege melkventer
de sinaasman of
de kolenbrander
de verbouwer van groenten
van rijst
de stille visser.

Ik zie wel de korstige wond
in veel ogen;
in vele droeve gezichten
pluk ik de rijpe aanklacht
tegen de beulen
van het onbeperkt egoïsme.

Ik weet
er is veel te veranderen
buiten de gebouwen met

zadel en splitdak
pittoreske gevels
parketvloeren
en bezode gazons.

Bid daarom
zoals ik durf bidden
voor jullie
in een eerlijke taal
universeel
voor een ieder verstaanbaar
de sleutel
bij ons naarstig zoeken
de taal
die de deur openklopt
de taal
van het echtelijk verbinden
van het ene
met het andere hart
van het ene
met het andere volk
want telkens ervaar je opnieuw
het onstuimig verlangen
van Nieuw Suriname,
de jeugd, op het kruispunt
der tijden.

Ik sta weer
midden de straten
midden de kinderen
midden de dag.

Ah! hoe zie ik ze allen wedijveren
om het nieuwe alfabet

de meer dan zes en twintig tekens
te binden
voor een nieuwe mutatie
met het geheimzinnig chromosoom
in een lied
dat in zijn verscheidenheid
eens eenmalig gezongen
levend onder een nieuwe huid
uitbreken zal
als een zon.

Zijn licht zal
de sluiers oplichten
ons lezen zal het
het tederst geheim
van eenheid
samen leven
lief hebben
eendrachtig zijn.

Suriname gelijk vele landen
groenend langs de evenaar
groet ik
als de padi-aar
nederig en dankbewogen.

Gij blijft mij
rivieren van vreugde
mijn dank is
een waterval.
Altoos word ik
binnenlandsstil
om uw schoonheid
dat duizelingwekkendste wonder.

Vorbij de Stad

Vorbij de Stad
heeft de rivier
haar wilde kracht verloren
maar met een breed gebaar
torst zij zonder bezwaar
de last van al de zijrivieren
haar onontbeerlijk toebehoren.

Zij is zichzelfe niet
nog meer
eindelijk anders geworden.

Zo dicht tegen de zee
haar mond bij elke eb
bij elke vloed haar kracht proevend
weet zij
dat de overgang aanstaande is.

Kavi aur Shabd

Ye shabd bhalā kyā hain
 Desh hain
 Kaviyon ka svadesh hain
 Kaviyon ka nivās hain

Ye shabd bhalā kya hain
 Mukh hain
 Dilāsā deten
 Sukh hain
 Manphal arthāt
 manocchāran hain.

Ye shabd bhalā kya hain
 Hal hain
 Mānaviya samāj to khet hai
 Kavi iskā halvāhā hai.

Ye shabd bhalā kya hain
 Mālā hain
 Kritagyatā ki parikshā
 Kavi ke bhed ka lakshan
 Ākār aur mukhākriti hain.

Ye shabd bhalā kyā hain
 Desh hain.
 Priyatam svadesh kaviyon ka
 Kaviyon ka prabhutva hain.

De dichter en het woord

Wat zijn woorden eigenlijk?
Een land.
Het vaderland van de dichters.
De woonplaats van de dichters.

Wat zijn woorden eigenlijk?
Een mond.
Zij schenken troost
en scheppen geluk.
Vrucht van de gedachten
en uiting van het hart zijn zij.

Wat zijn woorden eigenlijk?
Een ploeg.
De menselijke gemeenschap is de grond.
De dichter de ploeger ervan.

Wat zijn woorden eigenlijk?
Een krans.
Van dankbaarheid
de toetssteen.
Het kenmerk van 's dichters geheim.
Teken en schepping van zijn mond.

Wat zijn woorden eigenlijk?
Een land.
Het dierbare Vaderland van
de dichters.
Zij vormen de grootheid van de dichters.

Bulāhat

Kaun rātri men hamke bolāis hai?
Avāj bāhar se dhire se āil hai
Mālum nā hai kaun pukāris
Kāheke hamār dvār par āil hai.

Nevtā lekar...sāid nāv hai
Gusāike ke jāne phir laut gail
Saramse-ālas ham-rah gaili.
Kaun rātri men hamke bolāis hai?

Andhyār men chirāg lekar
Merhi par se ā pukāris
Jabāb deli gadgad dil se
Usko jo hamār Bhagvān hai.

De roep in de nacht

Wie heeft mij geroepen in de nacht
 Het geluid kwam nauw hoorbaar van buiten
 Het ontgaat mij wiens stem het is
 Waarom kwam hij toch op mijn erf?

Was het de nāu soms met de bekende boodschap
 Wie weet ging hij onthutst terug
 Vol schaamte bleef ik, de trage, achter.
 Maar wie heeft mij toch in de nacht geroepen?

In het donker, de lamp in de hand
 Riep hij op de dam tussen de dhān
 Ik antwoordde met een vreugdevol hart
 Hem, die mijn Bhagvān is.

nāu: barbier, traditioneel degene die het nieuws in een dorp of buurtgemeenschap rondbrengt
 dhān: padi (rijst op het veld of in de aar)

Jaypatr

Dham dham bajtā
 baj rahā hai
 baj rahā hai dhindhorā damru
 misht bhāshā se bol rahā hai
 pukār rahā hai
 nazam najāt nagārā.

Krim krim āti
 dhire dhire
 ānkhon men barsāti
 khushi-vrishti
 sukal-ushā
 nij dil men samāyi hai.

Bālā vilit hui
 prālay kālkut
 dil men nit nit phul rahā hai
 riddhi-siddhi
 sukhād-nand
 sahasrānshu sundar.

Krātu bal se
 prāpt hue hain
 vibhuti vāsu
 Nij parishram ne
 antim men
 hamen vikhyāt banāyā.

Main hun
 tu hai
 vah hai

tum ho
 Ham sab hain Shrinām nivāsi
 Ham sab hain kulin prajā
 Ham sab sukhyāt shri nivāsi.

Dekho khilkhilāti hui
 khil rahi hai
 Lālā Rookh muskān
 Dil bharpur hai
 ānkh men vasant hai
 Sāre desh men gunj uthā hai
 VIJAY HAI JAYPATR!

Purvāi men bhed cchipā hai
 sarvatr hai mahotsav
 Surinām men sugandhit hai
 Bhāratiya santān.

Main hun grihasth
 tu hai karshak
 urvarā hai desh hamārā
 Vās karti hai usmen kaun?

Lālārukḥ Munnā
 Kānti Kāmīni Pyāri
 Desh ki yuvati
 Desh ki prānabhrit Nanki.

Bhavishyat ki Mātā vah hai
 sugharānā-dīpak.
 Desh ki ābhā
 desh kā ādarsh
 rāmani ravi-pārā.

Mere desh ki āshā vah hai
Sakal armān hamārā.

Main rasik hun
deshārpit tu
sukumāri hamāri

Main hun Krishnā
tu hai Rādhā
upkārak hun main terā
Dās banā hun
aur tu dāsi
Sarnām desh ki sāre.

Yug-yug dham dham
baj rahā hai
Jivan bhar to jugjugāti
Tu hai Sarnām Sitārā
aur main hun Sarnām Kumār

Ankh men dekho
dil men dekho
dekho tan man dhan men
chāron or vijayollās hai
āj Sarnām desh tarangit
Mālum kyon ki mālum nahin?
Mahattam mulākāt hai
aj navve varshon ki.

Tab ek mat bolo
sāre dil se
tan man se
tab ek mat bolo

Bhāiyo bahano
ekdast bolo
damru negāre ke sāth

Main hun
tu hai
vah hai
tum ho
Ham sab hain Shrinām nivāsi
Hab sab hain kulīn prajā
Ham sab sukhyāt shri nivāsi

Zegebrief

Hoor het klinken van de trom
steeds maar door
aldoor klinkt het bericht van de damru
Met zoete stem verkondigt
en roept het uit
de van poëzie vervulde nagārā.

Langzaam
zachtjesaan
komt neer in de ogen
de vreugderegen
De vreugdevolle morgenstond
is het eigen hart weggelegd.

Het onheil is verdwenen
vernietigd het dodelijk gif
In het hart bloeien open
groei en sukses
gelukbrengende vreugde
en de duizendstralige zon.

Door resoluutheid en kracht
zijn verkregen
voorspoed en rijkdom
Eigen inspanning tenslotte
heeft ons beroemd gemaakt.

Ik ben
jij bent
hij is

damru: handtrom, door Shiva bij zijn kosmische dans bespeeld
nagārā: grote trom

gij zijt
 Wij allen zijn Surinamers
 Wij allen zijn nobele onderdanen
 Wij allen zijn welbekende edele bewoners.

Zie al schaterlachend
 hoe aan het openbloeien is
 de 'Lalla Rookh'-glimlach
 Het hart is vol vreugde
 Het oog vol vers leven
 Het gehele land bruist ervan
 Het overwinningsteken is de zegebrief.

In de oostenwind ligt een geheim besloten
 overal is het groot feest
 In Suriname geurt ons toe
 Bhārats nakomelingschap.

Zie ik ben de landman
 en jij de bewerkster
 vet en vruchtbaar is ons land
 Maar zeg mij wie het bewoont?

De Tulpenwangige lieveling
 De Echtgenote, de Liefallige, de Beminde
 De Dochter van het Land is zij
 En ook zijn Levendraagster.

Zij is de moeder van de toekomst
 De lamp van goeden huize
 Licht van het Land
 Ideaal van het Land
 Een lieflijke zilveren Zon

Lalla Rookh (Lālā-rukh = de tulpenwangige): naam van het zeilschip dat in 1873 de eerste groep hindostaanse immigranten naar Suriname bracht

Zij is de hoop van mijn Land
 en daarbij mijn enige wens.
 Ik ben de bewonderaar
 jij de aan het Land toegewijde
 mijn innig geliefde

Krishna ben ik
 en gij Rādhā
 Je weldoener ben ik
 Slaaf ben ik
 en jij slavin
 van het gehele Surinaamse Land

De eeuwen door klinkt
 alsmaar luidt het
 het gehele leven door schitter je
 Jij bent de Surinaamse Ster
 en ik de Surinaamse Kumār.

Zie in de ogen
 Kijk in het hart
 in lichaam geest en rijkdom
 Overal heerst er zegevreugde
 vandaag is Suriname één blijde golving
 Weet je het waarom of weet je het niet?
 De grootste ontmoeting heeft er plaats
 van negentig volle jaren.

Zeg dan gezamenlijk
 van ganser harte
 uit geheel je wezen
 Zeg dan gezamenlijk

Krishna: incarnatie (avatar = nederdaling) van Vishnu
 kumār: prins, jongeling

Broeders en Zusters
zeg het tezamen
met de damru en de nagārā

Ik ben
jij bent
hij is
gij zigt
Wij allen zijn Surinamers
Wij allen zijn nobele onderdanen
Wij allen zijn welbekende edele bewoners

Afro-Aziatisch

De neger heeft zijn eigen lot
in eigen hand genomen.
Hij legt zijn droom uit
tegen het weklicht van de morgen
hij tooit zich met een feestgewaad
en hij vergeet zijn zorgen
hij lacht de dag in
en de vreugd aarzelend gekomen.

Hij werpt zijn net uit
en hij wacht
zullen de anderen komen
hij loopt hij neuriet
hij vindt een lied uit
dat welft tegen de kruinen
dat wentelt in het licht
dat spoelt zich in de stroom
de wind laat het zich drogen
als het lijnwaad
van de Heer.

Eindelijk wordt het juk
dat zoet was en toch sneed
bitter nabij zijn nek
even hem afgenomen
eindelijk ook dragen andere schouders
zijn last
eindelijk treden anderen
hem tegemoet
eindelijk begint hij
meer en meer te wonen
in hun dromen.

Zo wordt herinnering
van het oude lijf verast
zo wordt uit pijn
het nieuwe koren
zo groeit hij met hen
als nieuw gewas.

Dan liggen bij de een
van de ander
de armen als een warme groet
en zij aan zij
beluisteren zij de overwinning
die opspringt in hun bloed.

Zijn hart breekt uit
laaiende zon
hij vraagt de regen
om haar zoete schaduw
de tegenwind wordt nú
wind in zijn zeilen
hij buigt zich naar de aarde
met de anderen
plant samen
eenzamer niet meer
het goede zaad
in de gezonde grond.

Nu wordt zijn waken
om beurten waken
hij kijkt niet om
er is geen muur
en zie ik lees in elke stond
zijn ogenvuur

waarin de zachte aandrift
van een jonge morgen.

Duizenden vogels
snellen de hemel in
hun lied zwermt neer
als milde regen;
ik kijk naar hem
als vriend
en vol vertrouwen
zeg ik wat van hem afgewend:

‘Wanneer eens zó
zo zuiver
en zo zonder
en wellicht met feller pijn
de Surinamers van elkander houden
dan moet ons land
een weinig van het Andere zijn.’

Boven 'Pij en Burnous'

Para 'Albertito'

Ik weet dat boven 'Pij en Burnous'
 mijn hart steeds
 ZZW wil varen
 om Agnes die ik kuis behield
 voor wie de eindeloze jaren
 plantagestil
 en in gezelschap van
 een land vol bladeren
 zijn weggeëbd.

Ik weet
 de aap van mijn verlangens
 sprong op en af
 tak op tak af
 jaar in jaar uit
 de kromming in zijn rug
 deed laat in het seizoen
 de hartstocht naar geluk
 nauwelijks bedaren
 het leven bleef hem steeds
 een groene droom:

Een web
 waarin weer elke dag van leven
 een draad wordt
 die het hart verbindt

met het eenmaal dichterlijk gegeven
 dat in elk werk
 zijn queeste herbegint...

'Pij en Burnous': verwijst naar de titel van een bundel reisverslagen van Helman en Kuyle
 Albertito: Albert Helman

naar het onaanrandbaar schoon
van boven de rivieren
en het zand waarin God
schrijven deed ons
leed en onrecht
haat en nijd
en al die medemensgevaren
geluk en ook de bittere strijd.

Ik weet dat
boven Pij en Burnous
mijn hart steeds
ZZW wil varen
om Agnes die ik kuis behield.
Nog is mijn hartstocht
niet bekroond
mijn reis terug
is niet zonder gevaren
Is daarom Bel Exil nog onbewoond?

Slendang

In de vreemde
berg mijn gezicht
binnen je altijd tedere handen.

In de vreemde
steun als altijd mijn hoofd
binnen de holte van je hals.

Liefste
jij bent Suriname

zijn heilige water
de ganges

zijn groene stilte
het oerwoud

oudtestamentisch
als Ruth

Liefste
je bent Suriname
de slendang
voor dit eenzame hart.

Dilākār (1970)

[Naar de olie]

Naar de olie
verlangt de lamp;
het hart
naar de nieuwe bloedstroom;
het lichaam
naar het wervelende leven;
ons land
naar een brandschone naam.

[Over de stad]

Over de stad
hoef je niet te wenen
zij weent over ons
met een bedenkelijk hart.

[Klagen]

Klagen
in de verstarring leven
zweren
bij een fossiel verleden
bidden
zinloze gebeden
en zuipen
hoereren
de besmetting doorgeven
als leeftocht
voor nu en later.

[Kleur]

Kleur
kaste
godsdiens
dit alles speelt een rol
en eist
het volle pond
van hen die eerbaar zijn
in goede doen
en rijp
in deze wereld.

[Zeggen wordt]

Zeggen wordt
bedekken met leugens
dorheid
van het eigen bestaan
tenondergaan
in de schijn
en jezelf begraven
met vodden.

[Wie gestorven is]

Wie gestorven is
tegen zijn wil in
hoe herneemt hij opnieuw weer
het leven
hoe bedrinkt hij zich
met de dag
hoe ontsluit hij de deur
naar morgen.

[Zie, ik hóóp]

Zie, ik hóóp
jou te geloven
ik bid je
niets te beloven
maar gelijk je wilt
met mij
te delen,
de leegte
waarin dit hart zich bevindt

[Weten]

Weten
dat dit alles
nog goed is
het gebaar
van de handen
de dracht
van de adem
gedachten
achter de lippen.

[Midden het feest]

Midden het feest
sterft het hart
en niemand weet ervan.

[In het huis van mijn bruid]

In het huis van mijn bruid
schrijf ik woorden onophoudelijk
als de zee
tegen de rand van het land
als de zon
langs een omweg het huis
als de wind
een kind tomeloos in zijn spel
maar ik weet wonderwel
dat ik schrijf
tegendraads het geluk.

[Terugzoenen]

Terugzoenen
de bomen de velden
de rijst vol vonkende hoop

Terugzoenen
het lied van de vogels

Terugzoenen
de hand van een kind
zacht als de wind
in een groet,
bloed
in dit stervende lichaam.

[Laat ons]

Laat ons
langzaam
eenvoudig
wijs
grijs worden
buigen
erkennen
toegeven
het leven,
nieuw in het gezicht.

[Lopen lichte woorden]

Lopen lichte woorden
dit droeve hart
langzaam binnen
leert Gij mij beginnen
de dood te ontstijgen
in een tijdeloos zwijgen
eindelijk
eindelozter te zijn.

[Door mij]

Door mij
lopen duizenden zonnen
en manen
en ogen
en handen
het licht
van de morgen
de avond;
het reizen van
wolken
de heilige regen
bomen
rivieren
de wegen
en ik ben
mateloos ben ik

[Ik heb de taal ontward]

Ik heb de taal ontward
zonder adem
woorden anders gezien
zonder geluid
de taal in zijn kern verstaan
de Waarheid
in een hoogtij ondergaan.

Om de zon (1972)

[Ik had het schip gekaapt zeg ik.]

Ik had het schip gekaapt zeg ik. In de Golf van Bengalen werd de wind in zijn vleugels gewond. De zeilen lagen ineengedoken. Mijmerend en terend op de herinnering. Wij hebben geroeid in de zee tot de blaren zwollen en braken binnen onze handen. Tegen de vingers. En onafgesproken zonder een teken vooraf stond de dood voor ons. Van voor of van achter gezien, het maakte niets uit. Wij kwamen angstzweet tekort en toch aanvaardden wij ook dit. Als iets onafwendbaars. Maar zoals de tijd met ons, zo geleek het, hoorden wij een kudde olifanten de hemel afdraven.

De wind kloofde de zeilen en de zeilen raakten gewoon aan zoveel vreugde. Wij wendden het roer dat de wilde bruutheid van het weer zich had aangemeten.

Door de zee sneden wij en het schuim vloog over boeg en reling.

Tegen de morgen dachten wij aan niets anders dan aan de zon. Maar haar licht schuwden wij, daar wij elkander niet durfden bezien.

Om het roer kleefde bloed. Als verliefde vissen hadden wij in de nachtelijke strijd onszelf de lippen stuk gebeten.

Om Kaap de ‘Goede Hoop’ ben ik je dankbaar. Daar viel zowaar de wind ons niet lastig. De zee had met zijn kop op zijn voorpoten geen zin ons naar de keel te springen. De gedachten liepen schoorvoetend op mij aan en nestelden zich in mij. Op mijn hoofd namen zij plaats. Het was zo'n vreemde en toch niet onaangename gewaarwording. Iets bijna onwezenlijks en toch ergens tastbaarder dan je zou zeggen. Ik dacht plots dat het je hand was. Alle zeilen hebben wij toen bijgezet om toch maar buitengaats te blijven. Telkens weigerden wij de laatste bladzij om te slaan. Nochtans hem te lezen.

Maar als ik omhoog keek, wist ik het weer dat de mast hard

pijnde mijn hoofd, terwijl ik het kauwkiezen van de raas kon horen. En jij. Jij bleef wolken. Zacht neergestreken aan de hemel. Onbereikbaar. Of nauw bewegend, einders ver. Zelfs de zee reageerde ineens op alles verkeerd.

Dat was geloof ik omdat wij grond voelden onder onze voeten. Sinds lang zijn wij de logkaart kwijt. Zelfs in de sextant neem je geen plaats meer. Zandbanken! Klippen!

Wij gooiden het roer om. Het hielp niet meer. Het anker diende ook nergens meer toe. De zee herkreeg zijn kuren en sleepte ons heen en weer tot wij buiten adem waren en de masten naakt stonden te wenen. ‘Het roer hangt de huik naar de stroom,’ vloekten wij.

Ergens dient zich het geluk aan, dacht ik onder de Melkweg. En ik telde mijn ribben. Ik luisterde met mijn handen naar mijn hart en ik bad misschien nooit te voren met zo'n overtuiging als vandaag om de slaap van de man op de zesde dag. De slaap waarin de droom zo zonnig uitmondde.

Naakt en onbedekt mysterie. Mens een mens... als de zee was het. Als de zee zonder weerga. En ik telde mijn ribben weer. Van boven naar onder en omgekeerd. Ik was klaarwakker. Het getal was niet veranderd. Sinds is de slaap nimmer mij weggelegd. De tocht naar het eiland mij afgesneden. Want het heeft de territoriale wateren uitgebreid.

En er was geen gezag in de wereld dat er tegen in opstand kwam. Buiten de lijn zie je weinig meer dan contouren en ook dat ontnemt je nog de felle zon.

Viel ik je eiland binnen. Woei ik tussen de stenen. Ik wist geen regen. Ik wist de zon. Eindelijk begon de hemel hierom te wenen. Het water drong mij binnen. De zon ontbond met de aarde samen mij, zodat ik wortel schoot.

Als een klimplant in doodsnoed klampte ik mij tussen de

spleten der rotsen. Wies, groeide, kromp ineen bijwijlen dood hangend; dagen geen dauw zelfs proevend. De zoute adem van de zee veelal lag, wanneer de wind ophield te razen, rondom mij heen. Maar eindelijk werd ik meer dan zaad. Eindelijk was ik ook meer dan wortel. Eindelijk rankte ik in tener groen en groeide sappig een hele morgen open.

Waren het jouw vingers die bloemen voorzichtig mijn hart uit vrijmoedig huiswaarts namen?

[Gisteren landde ik]

Gisteren landde ik
hier
weet je het nog
de zee sprong op
en kwispelstaarte
wild het zachte schuim
met volle handen
sproeiend in
mijn gezicht.

[Pasobra a bo so a habri]

Pasobra a bo so a habri
pa mi
porta di bo Isla
pasobra a bo so a habri
pa mi
bentana di mainta
pasobra b'a duna mi
yabi di Luz.

[Want jij alleen hebt]

(Want jij alleen hebt
de deur naar je eiland
voor mij
ontsloten
jij alleen hebt
mij
het raam van de morgen
opengedaan
alleen jij
gaf mij
de sleutel van het licht)

[Beschrijf mij]

Beschrijf mij
 zegt zij zonder een woord
 te spreken
 de morgen van haar mond
 doet mij de hemel open
 de pijn ontvalt het hart
 en licht licht speelt
 uit al haar delen.

Ik hoor
 met haar oren
 de zon penselen
 dit land in zijn aloude pracht
 de zee ontspringt
 zachtblauw de nacht
 haar woorden
 witter prevelend op de kusten.

De bergen blozen
 omdat de zon
 zo minzaam spreekt
 en zie de wind
 herneemt zijn lied
 in al de bladeren.

Beschrijf mij zegt zij
 zonder één woord te spreken
 de leegte in mij
 moest door haar open-
 breken
 gelijk na elke bui
 een oude tak uitwast
 het groen, waarvan
 zelfs wolken spreken.

[Wat ik schrijf op het strand]

Wat ik schrijf op het strand
sponst speels de zee weer uit
maar ik herschrijf mijn lei
met woorden groen en vers
de zee zoent ze zacht weg.

Heb ik enig bezwaar
tegen haar milde dwang?

Ik zeg: 'Wat doe je weer?'
'Wat ik nadrukkelijk schrijf
ontneem je het gezicht.'

Zij zegt beweeglijk, zacht
speels, wijs en ook vermanend
'Wie schrijft eeuwige woorden
ruimtelijk nabij mijn hart?'
'Wie geeft zijn diepste wezen
prijs aan dit rulle zand?'

Mijn woorden fluisteren schuchter:
'Zee wie is als jij oneindig
diepzinnig, eender, goed
ik schrijf tussen twee levens
wat omgaat in mijn bloed.'

Buiten zovele anderen
schrijf ik met open vizier;
mijn wonderlijk dualisme
verwoordt hier mens en dier.

Ik brand de woordenvuren
in het zandige natte strand

en jij, jij blust ze telkens
met je zachte, wrede hand.

Waak ik niet over je geheimen
gebaarde moederlijk de zee
ik die niet alleen zout wil zijn
maar ook het zuivere, behulpzame water
en de sākshin buiten de schijn.

Zee, berg zeediep onze geheimen
mijn ondertrouw met dit verheven land
en offer ruikers, witte ruikers bloemen
zijn rotsige kusten
en zijn gelaten strand.

sākshin: getuige

[Bloedbeul.]

Bloedbeul.
 Achter de heuvels
 rijpt de zon
 nu mijn huid
 zwarter gebrand
 en mijn tong klam
 om dat ene woord.
 In tweestrijd
 worstel ik tevergeefs
 ik heb geen keus.

Ik voel de greep
 scherp om mijn nek
 barbaarser dan de rauwe slavendrijvers
 alleen wat lucht nu op rantsoen
 in een haperende adem
 voor een vergeefs waarom.

Achter mij de jaren
 de oogsten
 de bruingestoofde mais
 op de geronde heupen
 der heuvels
 hoofdschuddend in de wind
 die vraagt
 die dwingt
 die pijnigt.

En ik heb schuren woorden
 ik heb goud
 voor de zon van de zuiverste
 zinnen onaangeroerd.

Ik heb nieuw zaai­zaad
handen vol
achter mijn lippen verborgen
voor de dag waarop de hemel
rust op deze aarde
en kiemkracht schenkt
met open handen.

[Zon]

Zon
en
de wind
zijn
af-
ge-
val-
len.
Verre
geluiden
staan
nu
dichtbij
en naast mij
vrij van
elke schaduw
zij

bedwelmend zacht.

Voor die dit volk
zo vaak, zo wreed frustrerden.

[In haar ogen]

In haar ogen
zie ik de Vader
de Zoon en de heilige Geest.

Twee dichtregels die ogen
die onophoudelijk rijmen
glanzen als negermuziek
je zou blijven staan kijken;
voor het verlegen werd
buiten de wereld staan
niet naar de aarde verlangen
steeds maar je zelf verslaan
berichten op de voorpagina:

Zij heeft een paar lange armen
haar benen muzieken haar rond
haar lichaam is een sprankelend duet
van zee en van langzame zon.
Haar vragen zingt ze je zacht
haar afkeuren bitst ze je af
ze neemt het werk in handen
ze deelt reeds bevelen uit
ze keurt af of zegt: 'Verder!
Ik kijk goedkeurend haar aan
dan komt ze dichtbij mij staan
en fluistert mijn eigen kind
smekend vleizacht in het oor:
Meneer laga mi parti no?
Ik zing terug: Ta bon mi flor!
En zij met grote mensen flair

Meneer laga mi parti no?: Meneer mag ik uitdelen?

deelt uit met kinderlijk air.
Triomfantelijk kijkt ze mij aan
in haar ogen zie ik God staan
mijn handen dorsten gaan
verder dan deze zinnen
maar de kinderen lawaaiden opeens
zij klopten tegen het vers.
Ik zei: Ga rustig tekenen
ze juichten om dit besluit
maar ik kwam mijn vers niet uit.

Ik opende nog de ramen
mijn oog dwaalde in de klas
alsof het kind mij genas
zo voelde ik stuwen het leven
dat zong van voeten tot hoofd
mijn handen noteerden het hart
wat meer slagen per minuut

de chuchubi's hoor ik nog krijsen
vallen uit een wabitak
de wind als was ik hem vergeten
rukken tegen het dak.

Nog is mij dit alles gebleven
na jaren liep zij verlegen
op een afstand bijna mij tegen
mij trof nog altijd het meest
de Vader binnen haar ogen
de Zoon en de heilige Geest.

[Ik heb dit land]

Ik heb dit land
omhelsd
zijn stenen mettertijd
tot gruis geslagen;
en op het graniet
van zijn standvastigheid
een laag gebouwd
van regens woorden
voor zijn schoonste Liefste.

Ik heb een dam gelegd
voor de toestroom
van haar hart;
credieten
op mijn woord van eer
verkrege;
toen elk woord van haar
uit de diepste oergrond
- met de wind als
vaste hand
in molens -
het getij
zo diep verborgen
omhoog geheven.

Op vaste tijden
heb ik alles betaald
ruimtelijk en
de winst met haar
werd beter leven.

De tijd werd met haar
tijdelozer zijn totdat

in het betwist gebied
haar naam verviel
tot wat door ons
goddelijk werd neergeschreven
op een onbevleete dag
als een nieuw geboorterecht.

[Ik zaai je]

Ik zaai je
plant je
oogst je
in alle tijden.

Nu
hiervoor
hierna.

Jij bent mijn werk-woord
meer nog dan hebben
veel meer nog dan worden
een onverzadigbaar verlangen.

Het paradigma
van mijn hart
ben jij.

Dageraadzacht
als het licht achter
je heuvels
's middags
verknocht met mij
als kleinste schaduw;
gloeiend
tegen de hemel
's avonds;
's nachts
warmte in
al mijn leden.

Middernachtelijk zijt

en tussen de regels door
mateloos.

Zolang ik leef
ben ik je nu
telkens word ik
jou meer.

Ik zaai je
plant je
groeï je;
telkens opnieuw
leef ik je
wonderlijk oogst ik
jou
twee maal
binnen de welkome
handen van
één jaar.

[Verduveltschoon Alabama (fragment)]

(fragment uit VERDUVELDSCHOON ALABAMA)

(...)

Toen liep ik
 ik lag voor op mijn voeten
 ik groette
 mijn hart op de tong
 en zie in mijn ogen ontsprong
 een blijde genadige regen;
 van nu af met vaste tred
 liep ik opgetogen het leven.

Als het dag was
 werd zij mij nacht
 zij koelde mijn koorts
 met haar schaduw
 zij bette het zweet
 van mijn hoofd
 mijn nagels
 zij knipte die langzaam

haar hand lag plots
 tegen mijn hoofd
 en zie wat mocht zijn gedoofd
 rakelde zij op met een glimlach
 wij dorsten nauwlijks te praten
 we begrepen en dat was genoeg
 maar elke vezel van het lichaam
 wist waarom het bloed nu joeg
 door de pols langs de hals heen
 en sloeg binnen ons duizelend hoofd.

Planeten in een nieuwe conjunctie
 werden wij elkaars eb en vloed
 ons bloed stroomde een mens toe
 God bezegelde onze moed.

Toen zag ik weer haar ogen
 je lichaam is nu heel oud
 ze schrok voor die contradictie
 geruststellend lag mijn arm
 om haar hals, toen ik zei
 meer dan 1000
 en nogmaals 1000
 en nog eens 1000 jaar
 groeien opnieuw in je lichaam

en ze zei: Is dat wel waar?
 Sin gaña? fluisterde zij me toe.
 Ik zei: No mi querida
 jij bouwt in negen maanden
 het lichaam voor Krishna, mijn lief;
 de geest van mijn voorvaderen
 hun weten hun denken hun handelen
 die rijkdom onzichtbaar in jou
 zal hij in je lichaam rond dragen
 maar dat gaat niet zonder jou.

In het allernieuwste verbond
 vlochten wij twee werelden samen
 die waarin de zon moet ontwaken
 en die waar zij veilig in strandt.

Jij mag nu mijn lichaam betreden
 die wijnpers voor jou wil zijn

Sin gaña?: zonder liegen?

werk met je warme voeten
pers uit mij je donkerste wijn
de lang verborgen beloften
in je lichaam berg die vers
liefste want straks weet je geen raad
wanneer je hart bonst in je boezem
wanneer de dag uitbreekt
zuidelijk je lichaam.

Mi Bida, ik koel je hoofd weer
mijn wang warmt jouw wang
vijf vingers begrijpen vijf vingers
gedachten vereend sterven samen
Liefste nu sluit ik de ramen
zoek nu tegen dit wilde hart aan
een naam voor ons eerste kind
Liefste, een zeezachte naam.

[Hardhandig]

Hardhandig
op de boot gezet
vaar ik je land uit
in elke droom
ga ik naar de begrafenis.

Als alle vrouwen
van je land
blijf jij thuis achter
wenend
nu de dood
ons
overschaduwet.

[De duisternis]

De duisternis
moet ik licht maken
ik kijk
door de dode ramen
en zie de bomen
als lijken
de huizen
in rouwgewaad
het gelaat
voor mij verborgen.
De duisternis
moet ik
licht maken
tegen mijn ruit staat
een donkere vogel
zonder eigenbaat
bedelend
om een kruimelken leven.

[Wij zijn vast meer dan zon]

Wij zijn vast meer dan zon
wellicht ook meer dan zee
ontegenzeggelijk aarde
toch nog onszelf
een raadsel.

[Dit eenvoudig triumviraat]

Dit eenvoudig triumviraat
de regen de sneeuw de mist
kwam ik telkens weer tegen
de weg liep telkens verloren
hadden wij dan hiervoor
onze adem bevrucht
binnen de buik van de avond?

Eindelijk terug
de morgen geketend de avond
gewond aan de voet
de zee driester tegen
het land duisterder
en jij jij onoverwinnelijk
en jij onverwisselbaar
en jij onveranderd
buigzaam nog steeds als je bomen
eerbaar als het zout van de zee.

Geleidelicht boei wanneer
ik verloren viel en mijn zool
verwondde, doolde in
een dode dag en je las
terwijl je wenkte
ik dacht je en herkende
je telkens nergens
nergens anders, neen
nergens anders ooit vastgelegd
nergens anders prijsgegeven.

In mijn bloed heb je de koorts
gezaaid; jij die mijn adem inbindt
zonder te stoten mij leidt

je blinde; langs onze oude wegen
langs de ingeslapen cacteeën
langs het land van morgen aan
het dromen terwijl de zee klimt
tegen de kusten het water ontvalt
de rotsen en de heuvels waken
trouwer dan zovele mensen.

Sneeuw en onbestemde koude
hielden jou onbederflijk;
wanneer ik moedeloos het spoor
naar jou wegliep spoelde
mijn hersens de regen.

Herken ik niet jou in
de zweetdoek van Veronica
bittere jaren
zij zijn gestorven
dagen die ik niet meer tellen kan
zij zijn mij langzaam ontvallen.

Maar ik weet je weet me in je straten
ook al ben ik nog in mijn huis
ik weet het je voelt mij zo na
ook al sta ik een half uur verder
ik weet het je hoort mijn stem
voor ik je heb aangesproken
ik weet het je kent mijn blik
voor die naar jou is toegewend
ik weet het je weet mijn woorden
voordat de adem ze durfde dragen
ik weet het midden het spitsuur
ken jij mijn typisch handelen.

Mijn zwijgen mijn zacht overreden
mijn aandringen in de avond voor
mij alleen de komende dageraad
op te lichten
ik weet het en wie meer dan ik
en wie beter en zo onderscheiden.

Alle richtingen kan ik nu uit
overal loop ik je tegen
overal wacht je mij, overal
zij wij nu samen
wij zijn het licht en zijn schaduw
wij hoeven niet meer te spreken
dat laten wij de dieren over.

[Terug]

Terug
 in uw verblindend licht
 sluit ik mijn ogen
 en verlang
 bij mijn terugkomst
 in dit land
 binnen de palmen van
 de zon
 te zien haar
 die in mij steeds
 leefde
 die mij de lente was
 en in de felste kou
 verborgen in mij
 die plaats aanvaardde;
 die in de herfstdagen
 mij dagelijks afviel
 maar toch mij bleef
 bewaard rondom het hart,
 verrukkelijke zomer.

Terug
 in uw verblindend licht
 wil ik het wonder
 ten overstaan
 van heel dit land
 omvangen
 omringen en
 omzingen
 spinnen vanaf
 vandaag
 een nieuwe dag
 in deze eeuw

want het eerstgeboorterecht
van het geluk
is mij
nog niet ontnomen.

[Gij zijt niet gekomen]

Gij zijt niet gekomen
juli heeft zich opgemaakt
om het feest der kleuren te vieren
in de duurste zijde zijn de bloemen gestoken
maar gij zijt niet gekomen.

Langer geworden zijn de dagen
de flamboyant is het vuur al ontsprongen
lachend hebben de vreugden de bloemen gekust
maar gij zijt niet gekomen.

Geladen met wolken is de hemel
de aarde met opengevouwen handen
heeft zijn mededogen gedronken
maar gij zijt niet gekomen

Gewassen blinkt het groen van de bomen
wijdopen staan de gouden anglo's
vol blauwe blijdschap is de zee opgestormd
bloemen strooiend langs de kusten
maar gij zijt niet gekomen.

Gij zijt niet gekomen
de wolken zijn weer afgedreven
verlegen fluistert de wind in de bomen
nu op de heuvels de datu's verstart staan
in wanhoop de handen gestrekt
maar gij, gij zijt niet gekomen.

[In gouden splinters]

In gouden splinters
ligt
die ene dag
die ik
onnoembaar noemde
gestrooid
in al de jaren
die voorbij zijn
en nog komen moeten.

[God tegen de morgen]

God tegen de morgen
 werpt gij ons als woorden
 in uw charkhā;
 uit ons hart
 wint gij uw vlas
 over de hekel vallen wij
 binnen dit leven;
 toen hebt gij ons
 naar elkaar gesponnen
 waarom legde gij ons vast
 in een vers?
 als een enjambement loop ik
 over in haar leven
 rijp staan wij in
 een donker vers
 ons leven rijmt
 door uw hand
 dan dromen wij elkaar
 evenwijdig
 in één punt dat gij kent
 kruisen al onze wegen.

charkhā: spinnewiel

[Ik heb het koren gewogen]

Ik heb het koren gewogen
het kaf erfde de wind
hij wierp het op de heuvels
en het dartelde als een kind
afgewend van de passaat
hadden wij niets te vrezen
vrij kijkend keken wij aan
dit ontbolsterde leven
wij durfden nu verder gaan
elke weg leidde naar huis
elke boom zette in
het lied, niet het lied voor doven
want voor ons had alles nu zin.

Ik heb het koren gewogen
het kaf ving de naarstige wind
ik bond los al de schoven
en zie wat ik overal vind
de korrels, de voorbije jaren
gerijpt door ons beider leed
vreugde dieper beleefd
sterker wij aan de grond
verbonden met in ons
gelouterde wonden.

Oog in oog Frente a frente (1974)

Para la juventud
el ojo de mi patria

voor de jeugd
het oog van mijn vaderland

[Binnenlands kolonialisme is]

Binnenlands kolonialisme is
de uitbuiting van mensen behorend tot een bepaald volk
door andere mensen van hetzelfde volk
wier rijkdom zich handhaaft ten koste van
de ellende van hun eigen broeders.

eigenlijk ziet het volk alleen de voortdurende prijsstijging
de beloften van de politici kort voor de verkiezingen
de sociale wetten die niet worden nageleefd
hij die probeert voor iets op te komen
te protesteren
deel te nemen aan stakingen
loopt het risico om als onruststoker en communist
bestempeld en bestreden te worden.

Mgr. Dom Helder Cámara

[Onwennig]

Onwennig
plechtig
in hun onbesmette jurkjes
glanzend in de morgenzon
de kinderen van mijn land
met bloemen
paarse franchepane
voor de doden
de helden van het grote Chili

[Mijn vader heeft zich gekleed voor de stad]

Mijn vader heeft zich gekleed voor de stad
nervus loopt hij de trap op
oog in oog met de machtigen des lands zit hij
en de één verwijst hem naar de ander
en een ieder wast zijn handen in onschuld
aan de hooggezwollen Surinamerivier

hun handen zo arm aan vriendschap
hun woorden bevuild met bedrog

mijn vader heeft zich gekleed voor de stad
alleen de zon speelt op zijn dasloze hemd
alleen de zon speelt in zijn kraag met ezelsoren
de zon toont mij twee schoenen zonder kousen

mijn vader heeft zich gekleed voor de stad
nervus loopt hij de trap af
strompelt verblind de vervelozе treden
en deportteert zijn kind
naar eenzame kamers in Blanda.

Quito '72

[Je vraagt mij een gedicht te schrijven]

Je vraagt mij een gedicht te schrijven
 en ik zie je schim de schaduw van een hinde
 je haar een vlucht donkere vogels
 tegen een hemel die de avond nadert
 even kan ik mezelf nauwelijks geloven
 en we schrijven regels naast en onder elkaar
 en nergens lukt het meer verder te schrijven
 want als ik je stem hoor en je verlangens
 zien mijn ogen het leed van kinderen
 slapend in vodden op roosters der straten
 zie ik een man met een kast op zijn rug bergafwaarts
 het lastdier in de twintigste eeuw;
 zie ik de oude vrouw met blauwe nagels een ei openbreken
 etend met de laatste hoop der armen
 en je blijft vragen naar nieuwe regels
 en ik eet met mijn vriend in de gevangenis
 die mij vraagt of ook ik ooit heb gezeten
 als ik neen zeg, weet ik mij toch niet onvolledig
 daar ik de gevangene ben van de gemeenschap
 binnen de muren van zijn leugens, haat, vijandschap
 zijn onliefde, laster en hypocrisie
 zijn traditionalisme, politiek gemodder, slavernij;
 voor de kinderen van vandaag na alle bloed
 alle leed en verminking in Vietnam
 kent de toekomst de donkere dagen
 die zij gewoon zullen vinden
 maar ik kan dit niet verkroppen
 noch de kleine schare van rechtvaardigen
 die met mij de leugen zullen tarten
 en in een grenzeloze drift en haat
 alles wat mooi schijnt niet meer zullen zien

verwond in eenzame uren je schaduw misschien
heel in de verte de dromen van een groene jeugd
heel in de verte jou met jouw geluk
even dichtbij onbegrijpelijke tederheid
maar dan, dan slaan wij weer af naar vandaag
lachen en praten opgewekt met de krantenjongens
kopen oude groenten bij de boerin die naar India wil
en vergeet dat ze acht kinderen heeft
eten van de druiven van de jonge vrouw zonder kroost
bewonderen de vrouwen die rund per gewicht uitmeten
en minachten de leugenaars en cretinos
die in de ijdele waan de waarheid menen te bezitten
maar de aarde stoort zich niet aan zijn bewoners
de grootmachten snoeven en tellen elkanders passen
en het proletariaat groeit zienderogen aan hun voeten
ook jouw kinderen zullen met de armsten der armen
vechten om een stuk brood, een dronk zuiver water
kruimels zullen wij rapen van de kapitalisten
en ons dood eten bij een feestmaal
in deze vervuilde aarde zullen wij de vergiftigde lucht
inademen en ons zalig prijzen dat wij nog leven
zonder angst misschien de doden begraven
gestorven voor de tijd aangegeven
die stierven omdat zij dit voorzagen;
je vraagt mij een gedicht te schrijven
en ik schrijf de moord
en de zelfmoord der komende generaties
en de doodsangst die mij belet lief te hebben.

[In de schaduw woont nog koelte]

In de schaduw woont nog koelte
 de straten zijn beweeglijk als een jonge rivier
 ik gebruik koffie en een pancito
 voor 2 ½ peso
 loop met een adios de straat in
 op het trottoir mis ik de kinderen
 op navelhoogte, van gisteravond
 de een beschuitdun met haar zusje op haar schouders
 een ander nog pas acht, rokend
 allen bedelend
 señor regala me un peso por favor
 ze kijken je aan, betasten je, strelen je
 houden je lichtelijk en nadrukkelijk vast
 geef je, de groep zwelt onrustbarend aan
 geef je niet, ze zwaaien ongehinderd af
 gaan over tot de orde van de nacht

9 uur op het rooster slapen twee kinderen
 met opgetrokken knieën,
 de zon brandt in hun gezicht
 de zon tekent hen smalle schaduwen
 in de hals, tussen de vingers, om hun lichaam
 iedereen loopt de kinderen langs
 de politie haalt ze niet op,
 geen vlieg verstoort hun slaap
 vervuild, in hun vale pakjes merken ze niets

en de koffie daalt en stijgt
 de peso deint mee als een barco gehoorzaam
 colombiaanse koffie
 gewogen door de eerste en de tweede wereld
 boven Medellin philipsen de lichten
 de gringos beheersen de banken, toornend

boven de krotten en de hoerenbuurten veraf.
 elke steen vormt een vlammeende aanklacht
 mijn vriend heeft wallen onder zijn ogen
 van honger, van slaap, een futurose
 een jongen verkoopt ons zijn loteria niet
 wanhopig scheldend trapt hij zich de straat in
 een kind tikt tegen mijn arm
 bedelt om de resten van het middageten
 wij drinken melk
 hij verzamelt bij anderen in een Batadoos
 vlees, njoeka, rijst, frijoles, aardappelen
 hij zit aan een restje mee, verdwijnt
 is weer naast en ver van ons, bedelend, zoekend
 beneden wacht hem zijn moeder met een zeepdoos
 het vervuilde kroost naast haar hunkerend

in de zon liggen nog steeds mijn kinderen
 de zon die de ongerechtigheid exposeert
 de zon die aperte leugens aan het licht brengt
 de zon gehoorzaam schrijdend aan de hemel
 op 1500 m hoogte bij 18° C.

Hier is Medellin damas y caballeros
 hier het grote Colombia verbonden met een konkordaat
 aan Rome
 hier een prachtig volk, geketend in een honds conservatisme
 volgzaam, gehoorzaam op traditionele wijze
 en op de bergen plukt de campesino
 de koelrode koffie met een cheese voor de reklame;
 in de povere barrios, de nauwe straten der stad
 in de vervuilde vunzige, koude krotten
 plukt de dood de kinderen in hun weelderig spaans
 en wie weet de bloedloze moord midden de dag

Hier is Medellin
het grote Colombia
verbonden met een konkordaat aan Rome
hier is Medellin
het grote Colombia,
de koffie in de pockets der rijkaards!

Expositie F. Agerkop: Commewijne sterft

Bij deze expositie kan ik een groot verdriet
niet bedwingen
ik loop door de plantage
de palm die fier stak in de hemel
laat niet eens zijn wortels meer zien
de vlonder wiegelend op het water
is vermolmd en in onzichtbare deeltjes
met de rivier de zee ingedreven

waar is de kracht van de takkenvolle tamarinde
waar zijn bloesempracht en de tocht van
glinsterende kolibries in zijn lonkende kruinen
waar de duikelende reis van vlinders
zeilend van tak tot tak
waar Nelis ijs schavend, lachend, hoogoplachend
bij een metersdikke stam
op het kruispunt der wegen

wat omgord was met vreugden
wat was omstrengeld met vers leven
wat omzwermd was van lachende kinderstemmen
wat meezong, meeritmiekte in kinderzang
het is verdwenen
de sluis loost het water stinkend
van dood gras uit de polders
met de weinige vis gestikt in eigen huis

de brug voor ons huis een bruine gamelang
niet eens de palen die hem steunden liet men staan
het huis is meegetorst naar Santo Boma
uit de woestenij rechts van de rivier vooral

zijn de mensen verdwenen
gestorven ook voor hun tijd

het jarenlange zwoegen der eerstelingen
is omwoekerd door het gemeenste onkruid
moedeloos staan de bomen in rouwgewaad
langzaam terend aan kanker van de fowroedoti
ontnemen zij mij de vreugde van het eerste treffen

wie er nog hoop had is gebleven
wie nog geloofden tegen alles in
teren langzamerhand uit
wong! wong! de banapongpong...
een verre nazaat die ik begroet op de bocht
bij lamberkie in een onherkenbaar landschap
het visvogeltje scherend langs het water
een glinsterend visje verschalkend
rustend op een koffietak groet ik behoedzaam
de bamboedam eens levend vol spartelende trapoens
is dichtgemetseld met dik en venijnig gras
manjebomen en koffiestruiken zijn in rook opgegaan
in de kruisbalken der huizen
boren zich wellustig vreemdriekende oedoeloso's
verf van de daken is vermengd met stof en roest
overal hangt de wereld uit zijn hengsels
overal als een open wond de kortademige plantages

en de verpauperden de langzaam uitterenden
kennen de komst van de zon een automatisme
kennen haar vroege en haar late licht
in uiterste gelatenheid
ik hoor de vlijmscherpe stemmen
van een selekte klik

leugenachtigheden en misbruik van macht
 deze nieuwe drug der satanische egoïsten
 de mensonterende taal voor meer blad

de verpauperden, de verpauperden
 horen niet eens meer de moedige roep van de grietjebie
 ze liggen in de minste kleding
 wonen in een doodskist een weinig geventileerd
 wonen binnen troosteloze muren van vandaag
 minachten de harteloze wereld daarbuiten
 verduren de mateloze wanhoop binnen de donkere uren
 van vandaag morgen en gisteren
 gewoon aan het geritsel van muizen
 gewoon aan het gevrij van de bronstige ratten
 gewoon aan de opgezwollen onnozele padden
 er is weinig licht in de kieren der wanden
 een sterrenveld siert het krimpene dak
 naast en tussen de kinderen
 tast zich op en stinkt het vuil van vleermuizen

aan een hanger 2 hemden
 2 broeken
 een riem plus das

aan spijkers een salwaar
 een kleurige sluijer
 een jurk voor de stad
 een jurk voor de film
 een spijkerbroek
 want in doodsstrijd kleedt men zich op zijn mooist
 alsof het een groot feest gold

ik lees de laatste schooldag op de plantage
 marsepein en theevisite gesplitst op het bord

voor javaans- en hindisprekenden
en ik mis blokmout, djielebie, klambie of gamelang

ik zie de velen in onverdroten haast
ijlend door de stad, aangedreven overgezet
halfantoesjast de onregelmatige kronkelweg nemend
toevend tussen het volk van morgen
elke dag als een klein oponthoud
klagend over het kleine salaris, over het weer
turend naar de verlossende middag
gelaten zittend onder amandelbomen op het veertje
wachtend, starend binnen de tokkerende boot
en ik mis het engagement met de kinderen
de blijvzitters, de niet toegelatenen
de ouders handenwringend, klagend, generaliserend
en wij allen in een onverhoedse vlucht naar de grote sjelter
de stad, het forum van de diploma's
de stad niet in staat de brug naar de plantages te slaan;

niet in staat - langer dan een rooster aangeeft -
te besteden aan het oog van mijn volk

niet in staat met lege handen de massa te ontmoeten
niet in staat verrijkt en gerijpt terug te keren

in deze overvolle stad vol rijbewijzen
wonen bovendien de kleurige vogels van de plantage
de rijstvogel zwart met gulden ring om zijn hals
weinig zichtbaar meer in de zachtgroene rijstzee
de rootie eenzaam treurend op verlaten balkons
de twatwa's in een permanent kontest gedreven
op het wijde tamarinde-overhuifde oranjeplein
langzaam beroven wij dit land van zijn schoonheid

blokmont, djielebie: lekkernijen
klambie: bloes

langzaam maar zeker bouwen wij
aan een nieuwe chaos

zojuist meldt de radio nadrukkelijk, overtuigend:
achthonderdduizend gulden voor mariënburg
voor deze hongerende plantage
voor lokomotieven
voor de reparatie van de ziekelijke fabriek
en welke idioot klapt in zijn handen
en welke mens vind ik die zó onnozel is
die zo naïef is om te j u i c h e n

wordt bezoedeld

vijftig jaar
en er zo weinig, zó weinig veranderd
nog steeds is de vrouw een grasdragende os
nog steeds is de man een speelbal van partijen
nog steeds veroveren wormen het naakte lijf
van onze liefste kinderen;
nog steeds...
sluit maar de ogen hiervoor
of niet...
soeroejkali jong en elegant vol toekomstdromen
wordt verhandeld in den haag
de familie satiredjo loopt verloren
van het kastje naar de muur
halve families schrijven halve families
twee werelden djointventjeren
in uiterste nood
de aasgieren buigen zich op het kantoor
over het goed der armen
dobbelen over hun land, beslissen over hun lijf
beslissen over hun future

diep in de Kwatta langs wegen
kapotgereden door tussenhandelaars
wonen de bannelingen
ver achter Kokonassy tegen de zwampstille
schept men het oude milieu terug
en in de bananenwoestijn Santo Boma
toeven de emigranten van de Commewijne

verstoken van licht, verstoken van water generaties teruggetrapt in de historie

de resten van mijn volk heeft een mens
in kaart gebracht
hun doofheid voor elk bedrog
hun blindheid voor kleurige woorden
hun smaakverlies voor ontuchtige beloften

hier is een stuk van mijn land
geschonden in alle delen

die te leven hebben kennen de dood
te vroeg
kinderen met toekomstappen geloven ook niet
waaraan wij beslist twijfelen

de resten van mijn volk
heeft een mens minitieuus bekeken
heeft een mens met het botte mes van de pijn
ontleed
heeft een mens op het been ontkleed

de resten van een stervend volk
waarover de luidsprekers zullen lallen

verwaaiend over dode akkers
de resten naakt aan de oever van Barka Riba
de Grote Rivier, De Commewijne
moeder der duizenden immigranten
moeder van het eindeloze heimwee

die resten
wenend, bitter voor zich uitwenend
jammerend in vele talen
sterven in de laatste greep
naar het leven
als een bewijs
een teken aan de wand
in deze zaal wit bepleisterd
in een langzame dodendans
terwijl de rivier vóór ons
de piratenschepen torst
die ook u het bloed uit de naden van uw huid
zullen persen

het leven partieel staat voor u open
bekijk het
proef het
spuug het niet uit
neem het mee
met u
als een vriend en
als een vijand.

[Bij de post vertraag ik mijn pas]

Bij de post vertraag ik mijn pas
 want de God-der-Wereld steekt over
 in bilgeperste broek, long hair
 nat naar achteren gekamd;
 de handen spastisch tegen het lichaam
 loopt hij met een zwellend buikje
 ik volg dit meubel op weinig versleten hakken
 ese cochino de la ciudad
 de smerige dekstier with a small penis
 de slijmbal gedekt door een brevet
 angstverscholen in zijn gringowagen;
 dan passeert de verkiezingstruck
 pas op voor het zoete gefluit van de vogelaar
 bonst een stem in de hitte van elf uur
 dit is de laatste kans van het surinaamse volk
 de omroeper wenkt naar me
 ik groet hem; de poëet vol vrome wensen
 herken ik terwijl de God-der-Wereld oversteekt
 alsof hij ka in zijn broek heeft zo loopt hij
 ik ben misselijk, wil braken
 vreemd dat ik voor een schurftige straathond
 deze walging mis
 ik keer me om, kijk voor me
 en spuug mijn mond nadrukkelijk schoon.

[Met dit menszijn in mij]

Met dit menszijn in mij
dit grote vuur
laaiend in alle delen
ontmoet ik jullie
onrustig in de cocon van het leven
ontmoet ik jullie
met nog natte kleppende vleugeltjes
verwarmd door de windstroom
van mijn woorden.

[Boni]

Boni
 jij hebt dit land bevrijd
 jij en ik
 voeren eenzelfde strijd
 en het bevreemdt jou
 dat men mij niet begrijpt

omdat ik geen kroeshaar heb
 omdat ik later binnen kwam
 of omdat mijn strijd bitter en stil is.

velen bezoedelen je naam
 velen eren je met de lippen
 in een taal
 waar ik mij voor schaam.

Boni jij hebt dit land bevrijd
 maar in een nieuwe strijd
 moeten wij van andere ketens
 worden bevrijd.

Boni: leider van een groep opstandelingen in de tweede helft van de achttiende eeuw

[En ik heb wel veel neergeschreven]

En ik heb wel veel neergeschreven
 zonder mij ooit te verbergen in marihuana;
 pijn, leed, verdrietigheden, frustraties
 de radeloosheid van mijn medemensen
 levend in angst zonder maandsalaris
 de schraperigheid en spilzucht der dommen
 die wij met belasting betalen
 de kassamens waar het bloedgeld
 binnenstroomt door de sluis van zijn ogen
 en alles schreef ik telkens op papier
 op papier, het leed om het gemis van kinderen
 op papier, onbevredigde driften tussen de regels
 op papier, de jaloezie om de mannen met buitenhuizen
 buitentelefoons
 buitenauto's, buitenvrouwen, buitenkinderen
 buitenlandse reizen, buitenlandse hoeren, deklaraties
 die wij betalen met ons zweet, met onze eerlijke arbeid
 op papier onbevredigbare driften in kuise symbolen
 en niemand vermoedde de condooms en pillen
 die ik telkens hernieuw en telkens verbrand
 en lach als die het mij verkopen jaloerse opmerkingen maken
 ik kijk met rudy naar een naamloos meisje
 ik zeg ze zou in staat zijn een kabinet te laten vallen
 ruby roept caballero dit is een derdewereldmop
 we bewonderen de weinigen international in hun gang
 zien bhimli wildschoon met een roofdiergezicht
 we lachen, praten over vrouwen
 ontwerpen van de ene kant huizen, schrijven reclames
 brengen de doden in een statistiek
 en ik, ik schrijf mooie dingen die niet waar zijn
 en die waar zijn en toch niet waar zijn
 over de wiegeling van de zon in angalampoes b.v.
 maar ik denk aan premie waar geen dubbeltje tussen kan

aan Dali zoet en lonkend, brons als rijpe geurige nonko
we zwetsen en zweren natuurlijk te leven
we praten over sex als persoonlijkheidsontplooiing
omspoelen de vrouwen met vriendelijke woorden
maar weinigen durven de arena te betreden
bereid de toro op te jagen te wonden en te doden
weinigen zijn bereid met de handen
werelden te ontdekken
en ik blijf het dier, dat naar wat menszijn hongert
korzelig de nachten binnenlopend;
we lezen schrijven praten veel, maar verkwanselen
onze tijd niet over sex en love;
over vrouwen, vol wensen en verlangens
masturberen wij langs deze weg mentaal.

[Ik lig in het gras]

Ik lig in het gras
speel met een bloem
zegt kadira
pappie is dat een bloem
ja, dat is een bloem m'n bitia
pappie hij is mooi

mooier dan alle sterren
uit de surinaamse vlag denk ik

paps...
we liggen en kijken naar de bloem
die beweegt in de zon
de bloem in haar ogen merk ik

kan die bloem praten papsie
over de bloem schuift er een wolk
ik neem mijn kind op mijn schouders
en loop overgelukkig naar huis

Wageningen '74

[Door het raam zie ik tussen de gaffels]

Door het raam zie ik tussen de gaffels
der bomen diafaan het gedempte licht
roerloos in de nog prille morgen
even onderbroken door de wiekslag van een vogel
verdwenen achter het bezonde lover
tot plots midden in mijn verbazing
voor zoveel schoons de tinteling van een lied
'Kortjakje' over de eenzame straten geleidt.
Door het raam zie ik tussen de gaffels
der bomen diafaan het gedempte licht
en jaren terug het ernstige gezicht
van mijn dochter, zingend
ook in dit gedicht.

[Vreemd hoe wij ons kleden]

Vreemd hoe wij ons kleden
ik heb een hemd uit Medellin van
mijn laatste reis
mansjetten uit Rotterdam
en een das waarvan ik in München
geen tweede meer vond
schoenen ergens uit Den Haag
met blauwe sokken van dicht bij de Dam
in een Burnhambroek loop ik rond
alleen dit lichaam is gemeenschappelijk
gemeenschappelijk d.w.z. universal
en het hart
het hart spreekt en ademt elke taal
tekent ragfijn de mensen
en is Suriname bij uitstek.

[Schaam je niet Biswāspersad]

Schaam je niet Biswāspersad
 schaam je niet Kamaldei
 nimak-martjā-bhāt zullen wij eten
 in de donkere dagen van de toekomst
 delen zullen wij het bittere brood van de armoede
 zongebraad en tenger van de arbeid
 ernstig in onze gesprekken
 met een lach nog, vol intense hoop

schaam je niet Ponikum
 schaam je niet Bok Ramin
 rijst met kangkong zal ons smaken
 geogst uit de plantagesloot
 je stilte en zachtmoedigheid
 je identiteit
 wie zal die doden

schaam je niet helden
 die in eenvoud dit land
 van aanschijn doen veranderen
 met het heilige teken van de arbeid
 in je vereelte handen
 ja, aan de christenen zullen wij vragen
 en de eigenzinnige stedelingen
 het Onze Vader
 niet als de tafel van twee op te zeggen
 bevrucht met kennis en aangeleerdheden
 altijd zeker van hun maandsalaris
 hun hoofd te buigen en te bidden:
 En leid ons niet in verzoeking
 de anderen alles voor ons te laten regelen
 vergeef ons onze schuld
 zoals wij wellicht anderen schulden vergeven

nimak-martjā-bhāt: zout-peper-rijst (eten van de armen)

die zich ophopen op de ruggen der arbeiders
leid ons af van de weg die leidt naar
slavernij en cocacolacultuur

Schaam je niet Biswāpersad
schaam je niet Bok Ramin
want aan jullie en je kroost
aan jullie en je beminnelijke vrouwen
is de kracht en de macht en de heerlijkheid
in naam van Shri Krishna
Allah en de Heer van Nazareth
nu en in alle eeuwigheid
amen.

[Ik zie jullie gaan met handtassen]

Ik zie jullie gaan met handtassen
 vol met kraila, gebakken kwiekwie
 atjaar, martjā, chinese vruchten, manja's, pom
 eerlijk verdiend surinaams geld

ik zie jullie gaan met duizenden herinneringen
 angsten en een toekomst met beduimelde lucht
 anders gekleed, receptioneel gekamd
 maar verbonden met meer dan de zwaartekracht
 aan deze grond en deze nu verre streek

wij groeten in het donker en denken dat jullie
 ons zien en jullie dat wij je zitplaats weten
 maar niet je hete tranen na het fasten seatbelt
 and no smoking

altijd ben je welkom in suriname
 altijd ook wanneer je de nacht- en dagmerries kwijt bent
 wij zullen blijven werken en hopen
 vechten ook, al ben je er niet
 altijd ben je welkom in suriname
 ook al spreek je het nederlands anders
 ook al begrijp je ons maar half
 ook al verschillen wij straks hemelsbreed
 altijd ben je welkom bij ons
 altijd ben je welkom in ons land
 altijd, altijd en nogmaals altijd
 ben je welkom bij ons

[Ik zou jullie willen binden]

Ik zou jullie willen binden
tot één volk
zonder dat dit een sprookje blijft
want in woord zijn wij surinamer
maar in daad nog steeds neger
hindoestani, javaan of chinees

kon ik jullie huid veranderen
je hart genezen
in één volmaakt gebed
het zoveelste verzoek:

loop niet blind door dit land meer
speel met kinderen die je bloedgroep niet dragen
spreek de talen van al onze volken
zoals je eet het menu van de wereld

ik zou jullie willen binden
tot één volk
zonder dat dit een sprookje blijft.

Vrijgevig als altijd (1977)

[Nu ik gaan moet]

nu ik gaan moet
voel ik eens te meer
je kinderen in mijn bloed geschreven
hun stemmetjes, hun roep, hun lach
ik vind de pijn niet overdreven
boven aarde en hemel
zee en wolken
blijf ik jou verbonden
ofschoon ik weet
dat een tweede dood ons scheidt

[Boven de wolken vlieg ik]

boven de wolken vlieg ik
ik mis jullie
je talen
het eeuwige gescheld
de lullerige reclames
en de honderden kinderen
'smorgens voorbij mijn huis
hun ogen met een zonnige dag
boven de wolken vlieg ik
en voed mij met de laatste dagen
zodat mijn hart
dit moede lichaam nog kan dragen

[Verland]

verland
in het nieuwe landschap
spraken zij
bittere woorden
onder een lage groezelige hemel

[Vrijgevig als altijd]

vrijgevig als altijd
heb ik weer lege handen
en ik schrijf in het zand je naam
oefen ermee in de wind
licht als het licht schrijf ik
en ik alleen
en alleen ik
weet hoeveel maal ik schrijf
en schrijf en schrijf en schrijf
en schrijf
totdat de lucht vervuult
en ik er langzaam in stik

[Alles was reeds lang]

alles was reeds lang
ontworpen
alleen de tijd
moet langzaamaan verwelken
alleen de grond
moet onze dood inbergen
en er is geen nieuw seizoen
dat ons ten leven wekt

[Ergens heel ver in de wereld]

ergens heel ver in de wereld
waar niemand je kent of herkent
langzaam sterven
eenzaam
in een wreedverbreide stilte

[Dit sterven]

dit sterven
leer ik duidelijker begrijpen
het opnieuwe eenzame leven
tegen mijn wil in
aanvaarden

Bitawiri

kom,
wrijf dit tussen je vingers
waaraan denk je nu
dit blaadje lichtgroenig in topjes
dichtbij het huis
tussen koffie en koffiemama's
tussen vurige popokaitongo's
in het wild;
kom, wrijf het tussen je vingers
ik zie je al watertanden
nee, nergens kwam ik het tegen
noch op de markt van cali
in guayaquil of bombay
noch in kerela madras of sri lanka;
kom, wrijf het tussen je vingers
herinneringen bloesemen open
midden op de stille plantage
of in parbo's duizeldrukke markt
doe dit telkens
doe dit ter gedachtenis
van ons land.

[Ik stop mijn hand]

ik stop mijn hand
in mijn tas
op zoek naar mijn ballpoint
rinkelt er wat
zegt mijn buurvrouw judith
op het holland festival
verwonderd vragend
geld
neen zeg ik
een bos met sleutels

[Terug ben ik]

terug ben ik
de nieuwe vlag markeert de aarde
de rijen stroomt niet meer bij lobith in ons land
noch splitst zij zich bij pannerden
de batavieren zitten als vlooiën tussen onze tenen
ik aksepteer onze gedeeltelijke volwassenheid
geniet van mijn werk op de plantage
en rileks in republiek
40 km buiten paramaribo

[Een hele boel mensen]

een hele boel mensen
wil ik zien noch ontmoeten
totdat er twee voor me staan
met omwegvragen
met een nerveuze grijns
met kleine doorzichtige leugens
gekruid soms met wat leedvermaak
en terwijl ik de gedachte lees
die ze boereslim verborgen houden
zeg ik vriendelijk als nooit tevoren
echt, om je de waarheid te zeggen
ik vind jullie oprecht geweldig
daarom praten wij ook met je
kaatsen zij vereerd terug
dan tuur ik z.g. verstrooid over de rivier
tot aan haar mistige oevers
hij gaat weer een gedicht schrijven
praten zij net hoorbaar op afstand
en dat maakt mij na al het afhankelijke
weer lekker onafhankelijk

[Je bent niet meer als vroeger tegen mij]

je bent niet meer als vroeger tegen mij
je bent veranderd veronderstel ik
als het ten goede is mijn felicitaties
is het in je nadeel dan ontbreken mij woorden
maar ja, hoe kan ik over positief of negatief oordelen
in dit ziekelijke land van dubbele moraal
en ik besef dat ik eigenlijk niets moet schrijven
gewoon langs jullie lopen, je negeren
maar weet je, om niet krankzinnig te worden
doe ik abnormaal en maak ik menselijk contact

[Ze loopt door de ragfijne regen]

ze loopt door de ragfijne regen
groet op haar weg die tot haar spreken
en gaat het dunverlichte gebouw binnen
tot ik haar langs de lijn van de deur ontwaar
in een buiging naar de aarde
in een gebaar van nederigheid
en verering, langzaam de handen
tegen hoofd hart en schouders;
dan zit ze, opent bladzijden gebed
tot de gong de kerk verovert
en zij met allen overeind komt
rijzig nu ik haar vlecht alleen niet
maar ook haar hoofd zie
zingend het oude introitus
het lied dat mijn jeugd verblijdt

[Zeg niets meer]

zeg niets meer
vermors geen adem
bij striptiezende septemberbomen
kijk niet om
nu ik op schouderhoogte
tussen de rijst sta
en het roodborstje zingend
zijn zoveelste take-off maakt
tegen een opaalwijde hemel
neen, zeg niets meer
vermengd met de wind
sterft het verleden
tezamen met de fladderende bladeren
ik streel het groen
van fluistrende halmen
en ontdek mijn ogen
in de palmen
genageld tegen een paarsrode hemel

[Kom verenigen wij ons met zuiverheid]

kom verenigen wij ons met zuiverheid
en vervuilen wij ons als beesten
terwijl wij opbranden als gras
zaad op deze barre aarde
vonken in zijn onmetelijke ruimte

Als ik mijn land betreed (1980)

[Als ik mijn land betreed]

als ik mijn land betreed
 ontroeren mij steeds zijn kinderen
 javanen met hun donkere ogen
 hun malse haar en expressieve lach

als ik mijn land betreed
 verstillen mij zijn kinderen
 de negers snel en onbeschrijfelijk ritmisch
 kwetterende vogels in een zongetrimde dag

als ik mijn land betreed
 ontroeren mij zijn kinderen
 zijn arowaka's, caraïben die als
 oerwoudbomen zwijgzaam in het land
 mij onderzoekend, glimlachend aanstaren

als ik mijn land betreed
 ontroeren mij zijn kinderen
 de licht' en donkerbruine moenna's van Bihar
 echt hier niet zomaar ingeplant
 zo lang geleden

door heel de wereld wordt mijn land bewoond
 uit alle streken kwam het leven hier ingestroomd

als ik mijn land betreed
 ontroeren mij zijn kinderen
 als ik mijn land betreed
 en ik kom hun ouders tegen
 dan groeten wij elkaar
 met een namaste, rām rām, tabé, salām
 faj'tan en zeg ik how are you
 who are you, wie ben jij

en schaamte soms verlegenheid, verdriet
maar toekomst niet
lees ik vandaag hun ogen
toch hebben zij veel meer
een lieve schat aan kinderen
die zij verwennen, vertroetelen en liefkozen
met wie zij wonen in de zon
die kinderen die ik van een afstand
bezie en lief heb als geen ander.

[Een ongebruikelijke stilte]

Een ongebruikelijke stilte
heeft in ons een plaats veroverd

als ik praat tot menigeen hier
blijven mijn woorden
tussen mij en hen hangen

en ik ervaar ingevoegde stilten
in het huis dat ik nu weer bewoon

stappen weerkaatsen de treden
de sleutel kraakt lusteloos het slot in

het water ruist over een lichaam
de wind sluipt de shutters koel binnen

een ongebruikelijke stilte
dringt zich in binnen mijn stilte

zij hoort niet tot mijn lichaam
daarom weer ik haar af zonder misbaar

vroeger wilde men mij uithoren
overlaadde men mij met zijn vragen

wachtend op het verlossende woord
verlangend naar een stukje eensgezindzijn

nu loop ik verloren de dag
en vraag naar de bekende waarheid

ik die woorden hanteer
rouw niet om eertijdse wartaal

ik die met taal om kan gaan
rouw niet om wat veel ouderen zongen
noch om het gepiep van hun jongen

ik die luister naar mensen
rouw niet om het poeweriele bedrijf
dat een volwassen volk in de weg staat

toch sta ik perplex en verwonderd
hoe men zelfs geen woorden meer vuil maakt
aan zichzelf, het land en de toekomst

nu ik schrijf ervaar ik wat poëzie is
maar als ik het overdenk
ontgaat het mij per definitie

precies zoals water binnen je handen
wegglipt tussen gespreide vingers

of de hemel die je erin zag schijnen
fragmenteert en ineens niet meer is

toch ben ik verrast en bekijk
die cosmos hier op een bladzij

woorden schoon zonder bijmaak
gered uit een brein vol van twijfels

gedachten ingekleed weer in taal
expressie van het menselijk hart
bloed alzuiver binnen ons lichaam

grootsprakigheid staat poëzie naar het leven
diepgang noch waarde bezit zij

maar onbekommerd praten nog kinderen
onbevreesd houdt de jeugd mijn hand vast

zij bevrijden mij uit mijn coma
ongeremd, driftig, vol vuur
brengen zij nieuw ritme mijn hart in

in een droom zoen ik hun ogen
rijp ik met hen mee

als zij proef ik zuiverheid, vriendschap
een vrucht van vertrouwen en liefde

wie koopt mij daar een one-way weer
wie vraagt: hoe gaat het met holland

ik die reeds lang heb gekozen
over en binnen's lands grenzen

voor de zon die mij razendsnel inbruint
voor het kind dat mij adem en huid is

ik woon hier sinds eeuwen terug
en zoen de voetstappen van mijn ouders
die dit land een naam durfden geven
het van aanschijn hebben veranderd

wie mij niet begrijpt
moet het mij maar vergeven

ik ben van levend water, van leven
ik neem sterren
voor een uitzonderlijk boeket

op de hoogste top van het land
raakt mijn vinger de rand van een wolk

een vuurstraal die dit land zou verdelgen
vlamt door mijn onbrandbare lichaam

geen haat kent mijn hart slechts deemoed
voor hen wier stem is onttakeld

geen gramschap vervult mijn oog
voor hen die de onschuld nog dragen

poëzie is het wonder vangen
binnen het broze omhulsel van taal

is God en het Goede ont-dekken
bevrijden uit een voortwoekerende nacht

heel duidelijk ervaar je ineens
hoe nabij de hemel dan is

heel helder in een ondeelbare seconde
wat geluk is, wat vreugde, wat schoonheid

zijrivier ben je, een donkere kreek
waar de zee instormt als vloed

oeverloos ben je, oneindig
grenzend aan de grenzen der aarde
grenzend aan de rand van de hemel
vol, oneindig vol leven

binnen dit beloftevolle land
kun je volmaakt zijn en gelukkig

de onwetenden, de blinden ten spijt
zij voeren een halsstarrige strijd

tegen kalenders, de wereld, de zon
en dit biedt ons geen brug naar de toekomst

wie een mens veroverd met angst
zal omkomen in een lawine van wanhoop

zal verzuipen in een kolk van twijfels
vereenzaamd op de kust van de dood

word wat een mens was in den beginne
waar een mens nog vertederd naar kijkt

[Over de auteur]

*Shrinivāsi** (ps. van M.H. Lutchman) is een van Surinames belangrijkste dichters. Hij heeft - zoals velen in Suriname zijn bundels tot nu toe in eigen beheer uitgegeven, waardoor hij in Nederland nooit de erkenning heeft gekregen die hem toekomt. Met de uitgave van *Een weinig van het Andere* - een door Geert Koefoed ingeleide en samengestelde bloemlezing - komt daar hopelijk verandering in.

Shrinivāsi's poëzie is bij uitstek Surinaamse poëzie, Derde Wereldpoëzie dus, maar niet in de beperkte zin van politiek geëngageerd. Zijn werk omvat weliswaar geëngageerde gedichten - wanneer hij zijn pijn en bitterheid uit over alle vormen van buitenlands en binnenlands kolonialisme (uitbuiting, corruptie, discriminatie op kaste, kleur en godsdienst) - maar laat ook zien welke winst het samenwonen van verschillende culturen in één samenleving kan opleveren. Zijn taak als dichter is niet alleen de 'vervuilende' machts-mechanismen bloot te leggen en aan te klagen, maar ook de grandioze mogelijkheden die er desondanks zijn, om schoonheid, eenheid, het verhevene in mens en natuur te ervaren, in poëzie gestalte te geven.